

Pirmoji Europos socialinės ekonomikos konferencija
Centrinėje ir Rytų Europoje

PRAHA, SOCIALINĖ EKONOMIKA 2002

SOCIALINĖS EKONOMIKOS IŠPLĖTIMAS

Praha, 2002 m. spalio 24-25 d.

Parengiamoji dosjė

projektas

*Koordinatorius Bruno Roelants
CECOP
2002 m. liepa*

TURINYS

1. Įžanga

2. Pagrindinė socialinės ekonomikos apžvalga

Bruno Roelants ir Claudia Sanchez Bajo

2.1. Būdinga verslo forma

2.2. Socialinės ekonomikos funkcija ir indėlis

2.3. Pagrindiniai politikos klausimai

A. Informacija ir meso-lygmens pagalbinių struktūros

B. Socialinės ekonomikos pripažinimas, institucionalizavimas ir standartizavimas

3. Geros praktikos atvejai socialinėje ekonomikoje

3.1. Įmonių CGM ir NAUWC bendradarbiavimas ir imigracija

3.2. Gyvenamojo ploto (pastogės) suteikimas beveik pusei šalies gyventojų

3.3. Ispanų 7-oji įmonių bendrija

3.4. Rytų ir Vakarų solidarumas benamių vaikų (vaikų-našlaičių) atžvilgiu

3.5. Institucinis miesto atgimimo kompleksas

3.6. Kaip senas neįgalių žmonių kooperatyvas adaptuojasi prie rinkos ekonomikos ir plečia savo veiklą

3.7. Kaip senas neįgalių žmonių kooperatyvas adaptuojasi prie rinkos ekonomikos ir plečia savo veiklą

3.8. Darbuotojams nuosavybės pagrindais priklausančios įmonės - Slovėnijos ekonomikos šerdis

3.9. Katalizatorius, teikiantis pagalbą darbininkams-imigrantams

3.10. Viena iš stambiausių Slovakijoje nesiekiančių pelno institucijų

4. Kaip apibūdinti socialinę ekonomiką?

Bruno Roelants

5. Socialinės ekonomikos reikšmė vietos ir teritorinei plėtrai

Luigi Martignetti

6. Visuomeninės politikos tipai, skirti socialinės ekonomikos organizacijoms

pagal CIRIEC-International

7. Socialinės ekonomikos užimtumo ES rodikliai

pagal CIRIEC-International

8. Socialinės ekonomikos koncepcijos ištakos ir jos paplitimas pasaulyje

8.1. Keturios socialinės ekonomikos ideologinės ištakos, ir jų dabartinis poveikis

Adam Piechowski

8.2. Kaip socialinės ekonomikos koncepcija plečiasi už Europos ribų

Claudia Sanchez Bajo

8.3. Socialinės ekonomikos pasaulinės standartizacijos pradžia:

OECD ir ILO

Bruno Roelants

1. ĮŽANGA

Šios dosjė tikslas yra supažindinti visus tuos, kurie dalyvaus Prahos konferencijoje, ir visus paprasčiausiai besidominčius šia tema, su socialine ekonomika ir jos pagrindinėmis problemomis. Užtuot pateikus išsamią studiją, ji yra sukurta taip, kad paskatintų skaitytoją toliau domėtis šia tema, sukeltų diskusijas Centrinės ir Rytų Europos šalyse. Taigi, čia panaudojama egzistuojanti medžiaga, pateikta dokumentų pavidalu arba Internetė, kviečiant skaitytojus pratęsti savo studijas, pasinaudojant nurodyta bibliografinė medžiaga ir internetinio tinklo puslapiais.

Socialinę ekonomiką iš esmės sudaro kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai. Jos veikla netelpa nei į visuomeninį sektorių, nei į pelno siekiantį tradicinį rinkos ekonomikos sektorių. Orientuota į poreikius, ji nėra tiesiogiai nukreipta į pelno siekimą. Jos keturios esminės plėtros sritys - 1) socialinis, demokratinis ir dalyvaujantis verslas; 2) užimtumas ir socialinis susitelkimas/priklausymas; 3) vietinė plėtra; ir 4) bendra socialinė apsauga – sudaro demokratijos, atsiliepiantčios į gyventojų poreikius ir lūkesčius, praktinės patirties kaupimo modelio pagrindą. Atsiradusi vietinės bendruomenės lygmenyje, socialinė ekonomika visuomet buvo palanki partnerystėms (su visuomeniniu sektoriumi ir vietos valdžia, su profsajungomis ir įprastinėmis verslo įmonėmis), kurios suteikė jai “tinklinę” struktūrą ir užtikrino jos augimą.

Socialinė ekonomika ES šalyse apima apie 900.000 įmonių, ji sudaro maždaug 10% BNP ir užimtumo. Rytų Europos šalyse kuriasi nauja pilietinė visuomenė, nes jos labiau tradicinės socialinės ekonomikos veikėjai prisitaiko prie rinkos ekonomikos, tuo pačiu išlaikydami savo socialinės atsakomybės jausmą. Remdamasi daugiau negu šimtmečio patirtimi, socialinė ekonomika aktyviai prisideda prie modernios, pliuralistinės rinkos ekonomikos ir gina savo teises su jos ekonominiais, socialiniais, pilietiniais ir dalyvavimo (participative) aspektais, kaip esminis visuomenės partneris. Ji įneša svarbų indėlį į Europos Sąjungos politiką ir yra neatskiriama socialinio ir ekonominio būsimos Europos Sąjungos modelio dalis, ką pripažino ir Romano Prodi savo kalboje apie kooperatyvus 2002 m. vasario 13 d. (*Europos bendradarbiavimo konvencija*, ES Socialinis ir ekonomikos komitetas, Briuselis).

Dėlto Konferencijoje bus kalbama apie kooperatyvų plėtrą, dalyvaujantį (participative) ir socialinį verslą, o taip pat socialinių įmonių atsiradimą Rytų Europoje, ir koncentruosis ties poreikiais ir sąlygomis, būtiniais jų tęstinumo užtikrinimui ir stiprinimui per specifines vertybes, profesinius sugebėjimus ir produktyvumo didėjimą sektoriuje. Ypač bus analizuojamos šios sritys: finansavimo priemonės, sektoriaus reikšmė užimtumui, socialinis susitelkimas, ir vietinė plėtra bei patirtis socialiniame ir politiniame dialoge, partnerystė ir bendradarbiavimas.

Šią dosjė sudaro aštuonios dalys. Po šios įžangos, antroje dalyje pateikiama pagrindinė socialinės ekonomikos apžvalga: pirmame jos skyriuje (2.1) trumpai paaiškinama, kodėl socialinė ekonomika siūlo tik jai būdingą verslo formą; 2.2 skyrius aptaria socialinės ekonomikos vaidmenį, 2.3 skyriuje paminėti pagrindiniai politikos klausimai, būtent, informacijos poreikis ir meso-lygio pagalbinių institucijų, skirtų socialinei ekonomikai, plėtra, o taip pat laipsniškas visuomeninis pripažinimas, sektoriaus institucionalizavimas ir standartizavimas.

Trečioje dalyje pateikiami kelių geros praktikos socialinės ekonomikos atvejų iš ES ir šalių-kandidačių aprašymai. Šie pavyzdžiai buvo parinkti, remiantis jų įprasta kokybe, atstovaujamoju pobūdžiu ir socialine-ekonomine įtaka toms šalims ar regionams. Buvo galima pasiūlyti ir daug kitų pavyzdžių.

Ketvirtoje dalyje analizuojami ir lyginami keturi pagrindiniai socialinės ekonomikos apibrėžimai, kuriuos suformulavo svarbios organizacijos, užsiimančios socialine ekonomika Europos Sąjungoje: FONDA, CEP-CMAF, COR ir Europos komisija¹. Ji užbaigiama vieno puslapio sinteze apie pagrindinius šių keturių apibrėžimų bendrus vardiklius ir požymius.

Penktoje dalyje pagrindinis dėmesys skiriamas socialinės ekonomikos svarbai vietas ir teritorinei plėtrai, atsižvelgiant į šiuos požymius socialinės ekonomikos ir vietas plėtros santykiuose: kokybiškas užimtumas, tvirtas socialinis kapitalas, sutvirtinta demokratija ir partnerystė tarp vietas valdžios ir socialinės ekonomikos dalyvių.

Šeštoje dalyje pateikiamos trys lentelės, kuriose išdėstyti įvairūs visuomeninės politikos, skirtos socialinės ekonomikos organizacijoms, tipai, remiantis CIRIEC-International (Tarptautinis visuomeninės, socialinės ir kooperatyvinės ekonomikos tyrimų ir informacijos centras) tyrimu. Šios trys lentelės išryškina pagrindines stiprios ir konkurencingos socialinės ekonomikos plėtros politikos kryptis: pasiūlos politika, susijusi su socialinės ekonomikos organizacijų struktūra; paklausos politika, susijusi su socialinės ekonomikos organizacijų veikla; ir politika, susijusi su užimtumu socialinės ekonomikos organizacijose.

Septintoji dalis pateikia duomenis apie užimtumą socialinėje ekonomikoje Europos Sąjungoje, gautus iš anksčiau minėto CIRIEC-International tyrimo, su dviem lentelėmis, viena apie užimtumą socialinės ekonomikos srityje kiekvienoje ES šalyje, ir kita apie užimtumo raidą kai kuriuose sektoriuose ir šalyse.

Aštuntoji dalis nurodo socialinės ekonomikos koncepcijos istorines ištakas ir jos paplitimą šiandieniniame pasaulyje. 8.1 skyriuje Adam Piechowski nurodo keturias minties kryptis, susijusias su socialinės ekonomikos kilme XIX amžiuje ir XX amžiaus pradžioje: socializmas, „pan-kooperacija“, liberalizmas ir krikščioniškasis solidarumas. Svarbiausia, Piechowski teigia, kad kiekviena iš šių keturių, atrodytų, viena kitai prieštaraujančių teorinių ištakų atsispindi šiandieninėje socialinėje ekonomikoje ir kad reiktų skirti tinkamą dėmesį visoms keturioms mintims kryptims, jeigu norime, kad socialinės ekonomikos koncepcija būtų efektyviai įvesta šalyse, kurios nėra su šia koncepcija susipažinusias. Skyriuje 8.2 paaiškinama, kaip socialinės ekonomikos koncepcija jau peržengė Europą, sulaukdama didelio dėmesio Amerikoje, tiek pietų, tiek šiaurės. Galiausiai, skyrius 8.3 parodo, kad su nauja ILO „Kooperatyvų skatinimo rekomendacija“, socialinė ekonomika tik ką įžengė į standartizacijos erą pasauliniame lygmenyje.

Mes tikimės, kad ši dosjė padės suprasti socialinę ekonomiką ir paskatins gyvą ir kūrybingą dialogą.

¹ Kaip paaiškinta trečioje dalyje, Prancūzijos FONDA fondas apima CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN vadovus ir kitus. Su visomisšiomis organizacijomis buvo konsultuojamasi 1980 metais, kai buvo pirmą kartą vyriausybiname Europos lygyje sukurta socialinės ekonomikos koncepcija. Taigi, jie buvo ties pačiomis socialinės ekonomikos koncepcijos kūrimosi ištakomis. CEP-CMAF yra vienintelis skėtinės struktūros komitetas Europoje, kuris grupuoja pagrindinius su socialine ekonomika susijusių dalyvių tipus. Šis pavadinimas reiškia sutrumpinimą nuo European Standing Conference of Co-Operatives Mutual Societies, Associations and Foundations. COR yra ES Regionų komitetas.

2. Pagrindinė socialinės ekonomikos apžvalga

Bruno Roelants ir Claudia Sanchez Bajo

2.1. Išskirtinė verslo forma

Čia pateikiamas socialinės ekonomikos apibrėžimas, patvirtintas 2002 kovo mėn., yra pats naujusias iš esančiu ES lygmenyje²:

“Socialinės ekonomikos organizacijos yra ekonominiai ir socialiniai dalyviai, veikiantys visuose sektoriuose. Visų pirma, jas charakterizuoja jų tikslai ir joms būdinga verslo forma. Socialinė ekonomika apima tokias organizacijas, kaip kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai. Šios įmonės yra ypač aktyvios tam tikrose srityse, tokiose kaip socialinė apsauga, socialinės paslaugos, sveikata, bankininkystė, draudimas, žemės ūkio gamyba, vartotojų reikalai, bendras darbas, prekyba amatų gaminiais, būstas, tiekimas, kaimyninės paslaugos, švietimas ir mokymas, bei kultūra, sportas ir laisvalaikio veikla” (CEP-CMAF – Nuolatinė Europos kooperatyvų, bendrų draugijų, asociacijų ir fondų konferencija, Europos organizacija, globojanti keturias pagrindines socialinės ekonomikos dalyvių kategorijas).

Be to, vėlgi pagal CEP-CMAF, įmonių sėkmė socialinėje ekonomikoje negali būti matuojama vien tiktai pagal ekonominę veiklą, kuri, nežiūrint visko, yra būtina, siekiant jų tikslų bendrumo ir solidarumo požiūriu, tačiau labiau už visa kita, ji turi būti vertinama pagal jų indėlį solidarumo, socialinio susitelkimo ir teritorinių ryšių požiūriu.

Šios įmonės skiriasi nuo kitų kapitalo pagrindu veikiančių įmonių savo specifiniais bruožais, kurie yra susiję su jų bendromis charakteristikomis, ir ypač šiomis:

- Individo ir socialinių tikslų pirmenybė prieš kapitalą;
- Savanoriška ir atvira narystė;
- Demokratiška kontrolė naryste (išskyrus fondus);
- Narių/vartotojų interesų ir/arba bendro intereso derinys;
- Solidarumo ir atsakomybės principo apgynimas ir pritaikymas;
- Autonomiškas valdymas ir nepriklausomybė nuo viešosios valdžios;
- Esminiai pertekliai yra naudojami įgyvendinti išliekančius plėtros tikslus, atlikti paslaugas, kurios reikalingos nariams arba apskritai reikalingos.

Be to, pasirodo, kad socialinė ekonomika yra linkusi suteikti saugesnę aplinką, negu paprastas laisvai samdomas darbas. Savo ruožtu, socialinės ekonomikos įmonės leidžia paprastiems gyventojams daryti tai, ką stambiausios firmos daro jau nuo 1990 metų: jungtis ir koordinuoti savo resursus bei sugebėjimus. Jos sujungia tiek daug įgūdžių, žinių, kapitalo ir darbo, kad gali pasiekti atitinkamas apimtis gamyboje ir paslaugų tiekime, kurios leidžia joms konkuruoti.

Socialinės ekonomikos įmonės taip pat gali nustatyti lygį (benchmarking) įmonių socialinės atsakomybės bei įmonių socialinio audito srityse, ypač po to, kai Mastrichto sutartis įvedė demokratijos dimensiją visų firmų darbo vietose.

² Trumpą, tačiau gilų pagrindinių socialinės ekonomikos apibrėžimų palyginimą rasite 4 skyriuje.

2.2. Socialinės ekonomikos funkcija ir indėlis

Kaip pagrindinė organizuotos pilietinės visuomenės sudėtinė dalis, socialinė ekonomika suteikia gaires pliuralizmui, dalyvavimui, demokratijai, pilietybei ir solidarumui, tuo pačiu metu pateikdama gausius įrodymus, kad tokie elementai yra suderinami su ekonominiu konkurencingumu ir sugebėjimu adaptuotis prie socialinių ir ekonominių pokyčių. Iš tikrųjų, socialinė ekonomika:

- Remiasi solidarumo ir individualaus įsijungimo į aktyvaus pilietiškumo procesą principais
- Sukuria kokybiškas darbo vietas ir geresnę gyvenimo kokybę, siūlo struktūrą, pritaikytą prie naujų įmonės ir darbo formų
- Vaidina svarbų vaidmenį vietos plėtroje ir socialiniame susitelkime
- Yra socialiai atsakinga
- Yra demokratijos veiksnys
- Prisideda prie ekonominių rinkų stabilumo ir pliuralizmo
- Atitinka Europos Sąjungos prioritetus bei strateginius tikslus (socialinis susitelkimas, visiškas užimtumas ir kova prieš skurdą ir atskyrimą nuo visuomenės, aktyvi demokratija, geresnis valdymas ir ilgalaikė plėtra).

1995 metais Europos Komisija pripažino, kad nuo 30 iki 50% įvairių ES šalių-narių gyventojų vienokiu ar kitokiu būdu dalyvauja socialinėje ekonomikoje. Be to, nuolat plečiasi etinės ir solidarumu paremtos investicijos. Motchane³ aiškina, kad Europos Sąjungoje tokio tipo investicijos siekia 400 milijonų eurų ir paprastai yra nukreipiamos per bankininkystės ir draudimo sektorius, kurie priklauso socialinei ekonomikai, ir tai, be kita ko, yra labai efektyvu. *"Turėdami daugiau nei vieną tūkstantį milijardų eurų indėlių, maždaug 900 milijonų eurų paskolomis ir 601 milijoną klientų, kooperatyviniai bankai valdo 17% [ES] rinkos. Bendroms draugijoms ir draudimo kooperatyvams, šis procentas 1995 metais atitinkamai sudarė 29,2% Vakarų Europoje, 30,8% Japonijoje ir 31,9% Jungtinėse Valstijose."*

Svarbus kolektyvinis tyrimas, išleistas 1999 metais, buvo atliktas CIRIEC-International (Tarptautinis visuomeninės, socialinės ir kooperatyvinės ekonomikos tyrimų ir informacijos centras) penkiolikoje ES šalių⁴. Tyrimo tikslas buvo analizuoti socialinės ekonomikos vaidmenį darbo rinkoje ir suprasti, kokios pagalbinės struktūros ir visuomeninė politika galėtų paskatinti pozityvų šio sektoriaus indėlį bendrų interesų labui. Kaip parodė tyrimas, socialinės ekonomikos sektorius sudaro maždaug 10% viso užimtumo ES, turėdamas 8.879.546 pilną darbo dieną dirbančius darbuotojus. Užimtumas socialinės ekonomikos srityje išaugo sparčiau negu vidutinės nacionalinių ekonomikų normos. Toks pat reiškinys pastebimas visuose trijuose užimtumo tipuose, kurie yra socialinės ekonomikos sektoriuje:

- Tiesioginis užimtumas socialinės ekonomikos organizacijose ir įmonėse
- Netiesioginis užimtumas įmonėse ir subjektuose, kurie priklauso nuo socialinės ekonomikos (pvz. Kooperatyvų grupių dukterinės įmonės)

³ Jean-Loup Motchane, Paryžiaus VII Universiteto dėstytojas, žr. <http://www.ecosol.org.br/textos/Motchane.doc> ir <http://www.adufgrs.org.br/ad/68/> \l (versta iš portugalų kalbos)

⁴ Šaltinis: "Empleo y Economía Social en la Unión Europea: Una Síntesis" (Užimtumas ir socialinė ekonomika Europos Sąjungoje: Sintezė), Rafael Chaves ir Jose Luis Monzón, Valencijos Universitetas, Informe-Memoria de la Economía Social 1999, CIRIEC-España, Valencia: psl. 61-80. Dokumentas ispanų kalba yra sutrumpinta 1998 metais atlikto 15 ES šalių CIRIEC-International tyrimo versija ir vadinasi "Les entreprises et organisations du troisième système: un enjeu stratégique pour l'emploi" . Šio tyrimo koordinatoriai B. Thiry, D. Demoustier, R. Spear, E. Pezzini, J.L. Monzon ir R. Chaves.

- Sukeltas užimtumas, t.y., sukurtas arba išsaugotas užimtumas išoriškai socialinės ekonomikos organizacijose ir įmonėse (pvz. nepriklausomi darbininkai žemės ūkyje, transporte, prekyboje, kurie naudojami juos remiančių kooperatyvų paslaugomis).

Trys pagrindinės varomosios jėgos, kuriomis išsiskiria socialinė ekonomika užimtumo srityje, anot CIRIEC-International tyrimo yra šios :

- Egzistuojančio užimtumo transformacija socialinės ekonomikos sektoriuje. Jos subjektai buvo priversti kurti naujas vidinio ir išorinio lankstumo strategijas, atsižvelgiant į uždavinius, kylančius dėl globalizacijos ir stiprėjančios konkurencijos.
- Naujo užimtumo atsiradimas, kaip atsakas į naujas socialines reikmes, pasireiškiantis, pavyzdžiui, socialiniuose kooperatyvuose kartu su teisinio reguliavimo raida ir pagalbiniemis struktūromis.
- Jau sukurto užimtumo konsolidacija per institucionalizaciją ir stabilizaciją, įveikiančias jo netvirtą, eksperimentinį, arba laikiną pobūdį.

2.3. Pagrindiniai politikos klausimai

A. Informacija ir meso-lygmens pagalbines struktūras

Socialinės ekonomikos egzistavimui ir plėtrai yra būtini du esminiai elementai: a) pasidalijama ir prieinama informacija, ir b) meso-lygmens pagalbines struktūras.

- a) Kalbant apie *informaciją ir dokumentaciją* ES lygmenyje, reikėtų paminėti *Aries* internetinę svetainę, kurios šeiminkas yra RES-e-NET Europe.⁵
- b) Kalbant apie *pagalbines struktūras*, jų įvairovę atitinka kūrybiškumas, su kuriuo jos reaguoja į vietos ekonomikos poreikius. Pavyzdžiui, Prancūzijoje yra regioniniai socialinės ekonomikos rūmai, kurių misija yra plėtoti asociacijas, kooperatyvus ir bendras draugijas tam tikroje teritorijoje⁶. Ispanijoje Įmonių konfederacija socialinės ekonomikos skatinimui (CEPES) yra dinamiška nacionalinė skėtinė organizacija, veikianti šiame sektoriuje⁷. Socialinės ekonomikos pagalbines organizacijos veikia tokiose srityse kaip darbo vietų kūrimas naujose įmonėse, verslo ir darbo vietų tęstinumas arba gelbėjimas per darbuotojų dalyvavimą įmonės kapitale, paslaugų teikimas, vietos ekonomikos atkūrimas, perinvestuojant lėšas į vietos bendruomenės, likimo nuskriaustų ir neįgalių žmonių apmokymas ir įdarbinimas, arba kolektyvinės priemonės mažoms įmonėms, siekiant padėti joms išlikti ekonomiškai stabilioms. Šios srities geros praktikos pavyzdžiai bus nagrinėjami kitoje dalyje.

ES lygmenyje keletas svarbių Briuselyje įsikūrusių socialinės ekonomikos organizacijų reguliariai užima tam tikras pozicijas ir komunikuoja jas viešajai valdžiai, jų pačių iniciatyva arba pastarajai to paprašius. Šios organizacijos atstovauja keturis socialinės ekonomikos dalyvių tipus (kooperatyvai, asociacijos, bendros draugijos ir fondai):

- CCACE⁸ (Europos kooperatyvų asociacijų koordinacinis komitetas), kuris savo ruožtu grupuoja 7 sektorines kooperatyvų organizacijas (ACME, CECODHAS⁹, CECOP¹⁰, COGECA¹¹, EUROCOOP¹², GEBC¹³, UEPS¹⁴) ir 10 nacionalinių kooperatyvinių skėtinio tipo organizacijų;

⁵ Aries- Socialinė ekonomika internete, žr. <http://www.aries.eu.int>

⁶ žr. <http://cres-pch.org> ir <http://www.ardnpc.org/sociale>).

⁷ Žr. <http://www.cepes.es>

⁸ <http://www.ccace.org>

⁹ <http://www.cecodhas.org>

- AIM (Tarptautinė bendrų draugijų asociacija)¹⁵;
- CEDAG (Europos Taryba savanoriškosioms organizacijoms)¹⁶;
- EFC (Europos fondų centras)¹⁷.

Šios keturios institucijos sudaro CEP-CMAF (Nuolatinė Europos kooperatyvų, bendrų draugijų, asociacijų ir fondų konferencija), vienintelę ES lygio instituciją, atstovaujančią socialinei ekonomikai, kaip visumai.

1.3 skyriuje minimas CIRIEC-International tyrimas taip pat pabrėžia pagalbinių organizacijų svarbą šiam sektoriui:

"Pagalbinių organizacijų egzistavimas socialinės ekonomikos subjektams yra lemiamas veiksnys, apsprendžiantis šio sektoriaus iniciatyvų sėkmę arba nesėkmę bei jo konsolidaciją. Kalbant apie pagalbines struktūras, nėra unikalaus modelio arba standarto, jos turi prisitaikyti prie konteksto, teritorijų, bei socialinei ekonomikai priklausančių įmonių gyvavimo ciklų. Kiekviename ciklo etape esama specifinių poreikių, prie kurių turi būti priderinta adekvati parama. Kartais pagalbines struktūras specializuojasi vienoje funkcijoje, tačiau, apskritai, siūlo įvairias paslaugas. Teikiamos tokių tipų paslaugos:

1. *Techninė pagalba gamybos veiksniams*
 - a. *Apmokymas*
 - b. *Finansai*
 - c. *Pasiūla ir marketingas*
2. *Ekonominė ir socialinė parama įmonių ekonominiam stabilumui*
 - a. *Plėtra (ekonominė/ socialinė)*
 - b. *Bendruomeninių sątų plėtra*
 - c. *Administracinė ir vadybinė parama*
 - d. *Konsultacijos ir tyrimai*
 - e. *Bendradarbiavimas ir pasikeitimas informacija*
3. *Politinė parama*
 - a. *Propagavimas (pvz. Socialinės ekonomikos organizacijos koncepcijos propagavimas)*
 - b. *Politinė veikla jos tikslia prasme*
 - c. *Reguliavimas?*

Taigi, CIRIEC-International tyrimas nurodo keletą viešosios politikos tipų, skirtų socialinės ekonomikos organizacijoms, padalindamas juos į pasiūlos ir paklausos politiką, bei politiką, susijusią su užimtumo klausimais socialinės ekonomikos subjektuose (žr. 6 dalį "Socialinės ekonomikos organizacijoms skirtos viešosios politikos tipai").

B. Socialinės ekonomikos visuomeninis pripažinimas, institucionalizacija, standartizacija

¹⁰ <http://www.cecop.org>

¹¹ <http://www.cogeca.be>

¹² <http://www.eurocoop.org>

¹³ <http://www.gebc.org>

¹⁴ <http://www.eurosocialpharma.org>

¹⁵ <http://www.aim-mutual.org>

¹⁶ <http://www.cedag.org>

¹⁷ <http://www.efc.be>

Centrinės ir Rytų Europos šalyse-kandidatėse viešojo valdžia ir dalis visuomenės gali dvejojti dėl atviros pagalbos socialinės ekonomikos sektoriui, turint galvoje ankstesnės patirties pėdsakus. Tačiau, kaip matyti iš šios dosjė, akademiniai, intelektualiniai ir politiniai debatai šiame sektoriuje yra aktyvūs, keliantys minčių ar stipriai motyvuojami socialinių ir ekonominių problemų, kurias sprendžiant galėtų padėti socialinės ekonomikos įmonės ir organizacijos.

Per paskutiniuosius 10 metų socialinės ekonomikos sektorius lėtai, tačiau užtikrintai, įžengė į institucionalizacijos ir visuomeninio pripažinimo etapą Europos Sąjungoje. Šešios ES šalys-narės turi ministrus, kurie savo poste tiesiogiai atsakingi už socialinę ekonomiką¹⁸. Ir nors 7 iš 15 ES šalių-narių dar oficialiai nepripažino šio sektoriaus, tai jau padarė ES institucijos: 1990 metais Europos Komisija suformulavo savo apibrėžimą (analizuojamą šios Dosjė 4 dalyje), kurį vis dar galima rasti jos internetinėje svetainėje. 1997 metais Liuksemburgo ES Užimtumo viršūnių susitikimas oficialiai pripažino socialinę ekonomiką. Praėjusiais metais Europos Komisija pripažino, kad socialinė ekonomika prisideda prie tokių esminių ES politikos tikslų, kaip užimtumas ir socialinė politika, išsiplėtimas, regioninė plėtra, viešieji pirkimai, darbuotojų nuosavybė ir darbo organizavimas, ir parama plėtrai¹⁹.

Svarbi gairė laipsniškame socialinės ekonomikos pripažinime ES lygiu tapo pirmas institucinis susitikimas tarp Europos Komiteto Prezidento ir Europos kooperatyvų judėjimo (Europos kooperatyvų Konvencija, 2002 m. vasario 13 d, ES Ekonomikos ir socialiniame komitete Briuselyje). Kreipdamasis į Konvenciją, EK Prezidentas Romano Prodi pasakė:

“Aš tikiu, kad kooperatyvinės įmonės turi suvaidinti labai svarbų vaidmenį, padedant Europai siekti jos ekonominių, socialinių ir politinių tikslų. Kooperatyvai taip pat aiškiai parodo, kad solidarumo dvasia, esanti jų ištakose, jokiais būdais nesusikerta su verslininkišku požiūriu – tokiu būdu šis derinys sukuria dorybės ratą. Štai kodėl Komisija ketina daryti viską, ką gali, kad padėti kooperatyvams užsiimti verslu Europoje. Prieš du metus Lisabonos viršūnių susitikime, Europos vadovai iškelė sau labai ambicingą dešimtmečio tikslą: paversti Sąjungą “konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, palaikančia ekonominių augimą su daugiau ir geresnių darbo vietų ir didesniu socialiniu susitelkimu”. Norint pasiekti šį tikslą, reikia greitų ir ryžtingų veiksmų, kurie reformuotų ne tik mūsų ekonomikas, bet ir socialinį modelį”²⁰.

Pripažinimą valstybės lygyje parodo ir tai, kad Jungtinės Karalystės Ministras Pirmininkas Tony Blair išleido tokį pareiškimą, atidarydamas Kooperatyvų komisiją:

“Kooperatyvų judėjimas sudaro gyvybiškai svarbią Jungtinės Karalystės verslo dalį. Ne visuomeninė, ne privačia, bet kooperatyvams priklausančia ir jų narių kontroliuojama, siekiant užtikrinti, kad komerciniai ir visuomenės interesai eina ranka rankon. Man malonu remti šią Komisiją. Ji padės nustatyti naujas galimybes puoselėti stiprų ir sėkmingą kooperatyvų judėjimą ateities kartoms”²¹.

¹⁸ Ibid., 5.1. (viešojo administravimo struktūra) p. 28.

¹⁹ Žr. Europos Komisija DG Įmonė “Darbinis dokumentas ‘Kooperatyvai įmonių Europoje’ (2001), 4 skyrius. (kooperatyvų indėlis į bendrijos tikslus) p. 22-27, rasite interneto svetainėje <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/coop/consultation> Europos Sąjungos, o taip pat bulgarų, čekų, estų, vengrų, latvių, lenkų, rumunų ir slovakų kalbomis.

²⁰ Žr:

http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=SPEECH/02/66/0|AGED&lg=EN&display=

²¹ Žr. http://www.co-operatives.net/ch3/3_6.htm

Santykiai tarp konkrečių socialinės ekonomikos dalių ir vyriausybės sferos įgavo įvairias formas. Kai kuriose ES šalyse, kaip mes matėme, tokie santykiai privedė prie tam tikrų ministerijų arba valstybės sekretoriatų įsteigimo, tuo tarpu, kai socialinės ekonomikos dalyviai liko pilietinės visuomenės ribose. Jungtinės Karalystės atveju mes galime pastebėti kitokią raidos formą, kurios dėka tam tikra socialinės ekonomikos dalis, būtent kooperatyvai, tapo politikos dalyviu, kuriančiu politinę partiją ir, šiuo momentu, netgi esančiu vyriausybės sudėtyje²².

Viešosios valdžios, tiek valstybinės, tiek Europos Komisijos, pripažinimas savo ruožtu veda prie normų ir standartų įvedimo. Europos Komisijos konsultacinis dokumentas *“Kooperatyvai verslo Europoje”* (2001 lapkritis) kalba ta linkme, paaiškindamas, kad: *“Kooperatyvai ir platesnioji socialinė ekonomika šiuo metu yra aiškiai įtraukti į pagrindinę Europos užimtumo strategiją. Pavyzdžiui, Nacionalinio veiksmų plano užimtumo srityje nuostatos nuo 1998 m. kvietė Šalis-narę pranešti apie socialinės ekonomikos iniciatyvas “Verslo ramsčio” ribose”*²³. Iš dokumento toliau aiškėja, kad visos (t.y. dabartinės ir būsimos) ES vyriausybės turės vienaip ar kitaip pripažinti socialinės ekonomikos koncepciją: *“Kai kuriose Šalyse-narėse nėra socialinės ekonomikos tradicijos (dėl ko ši koncepcija kartais yra visiškai neteisingai suprantama). Todėl būsimos Komisijos gairės turėtų išaiškinti, kas yra socialinė ekonomika, nurodant jos sudėtinius elementus (kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai), kurie egzistuoja visose Šalyse-narėse”*²⁴.

Tuo tarpu Europos Sąjungos Taryba, aukščiausias ES organas jau pritarė sprendimui dėl to, kaip Šalys-narės turėtų elgtis su socialine ekonomika. Remiantis atitinkamais Europos Komisijos, Europos Parlamento, Ekonomikos ir socialinio komiteto ir Regionų komiteto dokumentais, Tarybos nutarimas dėl Šalių-narių užimtumo politikos nuostatų 2001 metams, teigia, kad *“Šalys-narės (...) rems priemones, skatinančias socialinės ekonomikos konkurencinę plėtrą ir darbo vietų kūrimą, ypač prekių ir paslaugų, susijusių su rinkos dar nepatenkintais poreikiais, teikimą, ir išsiaiškins bet kokias kliūtis tokioms priemonėms, siekiant jas sumažinti”*²⁵.

Socialinės ekonomikos dalyviai Europoje, tokie kaip kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai, vis labiau patirs, kad jie atsiduria viešosios politikos erdvėje, kuri kuriama šiam sektoriui su atitinkamomis normomis ir standartais. Todėl galima numanyti, kad socialinės ekonomikos dalyviai norės būti daugiau nei tiesiog stebėtojais šiame procese.

²² Ibid. Kooperatyvų partija, kuri yra politinis Britų kooperatyvų judėjimo sparnas, yra susijęs su Darbo Partija rinkimine sutartimi valstybiniame lygyje ir šiuo metu turi 25 Darbo ir Kooperatyvų partijų atstovus parlamente, kurie vadinami *“Labour and Co-operative”*. Vietos valdžios lygyje, Partija turi virš 700 Darbo ir Kooperatyvų partijos municipaliteto narių ir neseniai išleido savo Kooperatyvų darbotvarkę vietos valdžiai.

²³ Ibid., 4.2 dalis (tam tikros kooperatyvų indėlio sritys) p. 22-23

²⁴ Ibid., 4.2 dalis (tam tikros kooperatyvų indėlio sritys) p. 23.

²⁵ 2001 m. sausio 19 d. Europos Sąjungos Tarybos nutarimas Dėl Šalių-narių užimtumo politikos nuostatų 2001 metams, str. 11, 2001/63/EC, Official Journal of the European Communities, L 22/18, 2002.01.24.

3. Geriausios praktikos atvejai socialinėje ekonomikoje

3.1. Įmonių CGM (Gino Mattarelli socialinio bendradarbiavimo konsorciumas, Italija) ir NAUWC (Darbininkų kooperatyvų nacionalinė audito sąjunga, Lenkija) bendradarbiavimas ir imigracija, remiantis solidarumu:

projektas "Nesuvaržyta sienomis įsidarbinimo galimybė rytdienos Europoje".

Įkūrimo data:

- CGM: 1987
- ZLSP / NAUWC: 1995
- Projektas: "Nesuvaržyta sienomis įsidarbinimo galimybė rytdienos Europoje" - 2002 metai

Apibūdinimas:

CGM - tai italų konsorciumas, kurį sudaro socialiniai kooperatyvai ir aktyviai veikiančios socialinių sveikatos apsaugos ir mokymo tarnybos, besirūpinančios pagyvenusiais žmonėmis ir invalidais, nepilnamečiais, narkomanais ir t.t. (Kooperatyvai kategorijos "A"), arba socialiai remtiniais žmonėmis, įtraukiant juos į įvairaus pobūdžio biznio veiklą ("B" kategorijos kooperatyvai). CGM užsiima šia veikla: teikia techninio pobūdžio konsultacijas, organizuoja apmokymus (praktinius užsiėmimus), teikia komercinę bei finansinę pagalbą, ruošia projektus ir vadovauja Europai skirtiems strateginiams bei inovaciniams projektams, platina kultūrinę bei leidybinę produkciją, kuri skatina socialinio bendradarbiavimo kultūrą. Pastaraisiais metais CGM išvystė keletą naujų biznio veiklos aspektų, skatinančių įmonių sukauptos patirties perdavimą nacionalinio bei europinio tinklo pagalba.

Pagrindinė NAUWC veikla - kooperatyvų-narių auditas (auditas yra privalomas visiems lenkų kooperatyvams), apmokymai, konsultacijos ir reprezentacijos Vyriausybės ir kitų vietinių bei tarptautinių organizacijų mastu. Šiuo metu NAUWC stengiasi išreklamuoti įmonių bendrijas ir konsorciūmų sistemas tarp kooperatyvų-narių.

Projekto "SCOPE" (Stiprinkite kooperatyvus ir norinčias dalyvauti įmones Centrinėje ir Rytų Europoje) rėmuose, CGM ir NAUWC inicijavo projektą "Nesuvaržyta sienomis įsidarbinimo galimybė rytdienos Europoje", kurio tikslas yra atskleisti kooperacijos vertybes ir bandyti kovoti su įtakojančiomis ir netgi nusikalstamomis spekuliacijomis imigrantų tarpe. Šio tikslo esmė - išnagrinėti šį klausimą dvišališkai bei integracijos aspektu. Tai - projektas/vadovas, kuriuo galima pasinaudoti kitose geografinėse zonose bei ekonomikos sektoriuose.

Projekto tikslai: (a) suvienyti sveikatos apsaugos/socialinius kooperatyvus Lenkijoje konsorciumo tipo strategijos pagrindu ir (b) organizuoti lenkų sveikatos apsaugos kooperatyvų, prisijungusių prie CGM, slaugių (med.seserų) imigraciją į italų kooperatyvus, įeinančius į CGM konsorciumą. Iš tikrųjų, yra pastebimas slaugių trūkumas Italijoje, tuo tarpu kai Lenkijoje - jų perteklius.

Bendro pobūdžio sutartis buvo pasirašyta tarp CGM ir NAUWC. Detalesnės sutartys yra pasirašomos tarp NAUWC ir vietinių konsorciūmų, prisijungusių prie CGM ir dalyvaujančių projekte (Šiai dienai tai - Ravenna, Brescia, Cremona, Como, Bergamo ir Mantova). NAUWC rūpinasi slaugių atranka ir kalbos kursais Lenkijoje, tuo tarpu CGM rūpinasi lenkų slaugių diplomų pripažinimu. 300 lenkų slaugių jau įsidarbino italų socialiniuose kooperatyvuose, priklausančiuose vietiniam Ravennos konsorciūmui. Kitos slaugės šiuo metu laukia savo eilės. Joms yra siūlomos tokios pat darbo sąlygos, kaip ir italų slaugėms.

Tolimesnėse projekto stadijose yra numatyta:

Bendras finansavimas, lenkų sveikatos apsaugos paslaugų kooperatyvų susivienijimas ir konsorciumo įkūrimas, ilgalaikis lenkų ir italų sveikatos apsaugos ir socialinių kooperatyvų bendradarbiavimo planas.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

CGM:

- * Darbuotojų skaičius: 24 000 (1 700 iš jų - socialiai remtini)
- * Savanorių skaičius: 4 000
- * Įmonių skaičius: 1 100, priklausančių 71 vietiniam konsorciui
- * Apyvarta: 749 milijonai EURų (planas 2002 metams)

NAUWC:

- * Darbuotojų skaičius nariuose-kooperatyvuose: 25 000
- * Prisijungusių įmonių skaičius: 500
- * Vietinių (rajonų) kontorų (biurų, ofisų) skaičius: 16

Kontaktinė informacija:

CGM:

- * Adresas: Via Rose di Sotto 53, 25126 Brescia, Italija
- * Telefonas: 39 030 2893411
- * Faksas: 39 030 2893425
- * Kontaktinis asmuo: Pierluca Ghibelli
- * El.paštas: pierluca.ghibelli@consorzioecgm.it
- * Svetainė (vebsaitas): <http://www.reteecgm.it>

NAUWC:

- * Adresas: g-vė Zurawia 47, 00-680, Varšuva, Lenkija
- * Telefonas: 48-22-628 27 63
- * Faksas: 48-22-630 06 27
- * Kontaktinis asmuo: Adam Piechowski
- * El.paštas: <piechowskia@krs.com.pl>

**3.2. Gyvenamojo ploto (pastogės) suteikimas beveik pusei šalies gyventojų: Estų kooperacinis gyvenamojo ploto suteikimo judėjimas
Estų kooperatyvų-gyvenamųjų bendrijų sąjunga (EKL)**

Įkūrimo data (EKL): 17.04.1996

Apibūdinimas:

Estų kooperatyvų-gyvenamųjų bendrijų sąjunga (EKL) – tai organizacija, kuri atstovauja estų kooperaciniam apgyvendinimo sektoriui vietiniu, valstybiniu bei tarptautiniu mastu. EKL sparčiai išsivystė ir šiai dienai apjungia 800 kooperatyvus-narius. EKL – valstybės partneris, padedantis vystyti įstatymų leidybą gyvenamojo ploto suteikimo aspektu.

EKL inicijavo kelis plėtros projektus, reklamuojančius gyvenamųjų kooperatyvų sąlygas. 2001 metais prasidėjo projekto "Kreditai ir mažos palūkanos gyvenamiesiems kooperatyvams" įgyvendinimas. Talkininkaujant Talino miesto valdžiai, 1 milijono EKK kreditai buvo išskirti gyvenamųjų kooperatyvų renovaciniams poreikiams. 2002 metais prasidėjo naujo projekto, suteikiančio gyvenamiesiems kooperatyvams labai palankias draudimo sąlygas, įgyvendinimas.

Pagrindinės EKL veiklos sritys:

- Apmokymai ir apsilankymai mokymo tikslais
- Žurnalas "Elamu" ir įvairūs bukletai
- Juridinio ir finansinio pobūdžio konsultacijos
- Plėtros projektai (kreditai, renovacija ir t.t.)

- Nario kortelė (įvairių kompanijų paslaugų pasiūla)

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- Gyvenamųjų kooperatyvų Estijoje skaičius: 6200
- Gyventojų skaičius gyvenamosiuose kooperatyvuose: šiai dienai - 600 000 (45% Estijos gyventojų)
- Kooperatyvai - EKL nariai: 800
- Gyventojų skaičius EKL gyvenamosiuose kooperatyvuose: 100 000 (6.5% Estijos gyventojų)
- EKL personalas: 12 darbuotojų ir
- EKL rajono kontoros (ofisai): 9

Kontaktinė informacija:

- Adresas: Sakala 23A, Tallinas, 10141, Estija
- Telefonas: 372 6275740
- Faksas: 372 6275751
- El.paštas: ekl@ekyl.ee
- Kontaktinis asmuo: Andres Jaadla (Valdybos pirmininkas)
Marit Otsing (Tarptautinių ryšių direktorius)

3.3. Ispanų 7-oji įmonių bendrija: Mondragon kooperatyvų korporacija (MCC), Euskadi

Įkūrimo data:

- Pirmoji mokymo įstaiga (Institutas "Escuela Politecnica): 1943
- Pirmasis kooperatyvas (Ulgor): 1956
- Pirmoji nepagrindinė rėmimo institucija (Bankas: Caja Laboral): 1959
- Korporacija (MCC): 1993

Apibūdinimas:

"MCC - tai pramoninė grupė, kurią sudaro 150 kompanijų, suskirstytų į tris sektorius, - finansinį, pramoninį ir distribucinį (platinimo, realizacijos) – turinčius tyrimų ir mokymo bases. "Mondragon Corporacion Cooperativa" – tai jauno kunigo Don Jose Maria Arizmendiarieta sveiko proto ir visos mūsų darbo grupės solidarumo ir pastangų vaisius. Mums pavyko iš paprastos gamyklėlės, 1956 metais gaminusios tepalines krosnis ir parafininius šildytuvus (radiatorius), sukurti Baskų šalyje lydinčią pramoninę grupę, kuri užima 7-tą vietą Ispanijos kompanijų sąrašė (...). MCC pagrindiniai tikslai: būti komercine organizacija, sugebančia demokratiniiais metodais konkuruoti tarptautinėje rinkoje; darbo vietų sukūrimas; darbuotojų asmeninių bei profesinių savybių reklama; išsipareigojimas vystyti socialinę aplinką."

Jesus Catania, prezidentas (perspausdinta iš žemiau nurodytos Interneto svetainės).

Mandragon grupės sėkmę nulėmė daugybė rėmimo struktūrų, kurias palaiapsniui kūrė patys kooperatyvai, atsižvelgiant į įvairius poreikius, įskaitant sektorių plėtrą, socialinę apsaugą, pramoninius tyrimus ir plėtrą, praktinius užsiėmimus ir apmokymus (šiai dienai tai - jau "apsiplunksniavęs" universitetas), konsultacijas, fondų parūpinimą ir t.t. Grupės bankas (Caja Laboral) – tai pati pagrindinė rėmimo institucijų grandis. Bankas dirbo federaciniais pagrindais nuo pat jo įsteigimo 1959 metais iki tol, kol 1993 metais nebuvo įkurta korporacija.

Iki 80-ųjų metų pabaigos grupė vykdė savo veiklą daugiausiai Ispanijos Baskų regionuose. Tačiau per pastarąjį dešimtmetį situacija radikaliai pasikeitė. Šiuo metu grupės kooperatyvas "Eroski", užsiimantis realizacija – vienas iš lyderių supermarketo grandyje Ispanijoje. Jis yra žinomas visoje šalyje. Kai kurie gamybos kooperatyvai iš kitų regionų neseniai prisijungė prie šios grupės. Tai – taip pat sparčiai besivystantis internacionalizacijos procesas, į kurį jau įsitraukė gamyklos iš 11 šalių.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- * Darbuotojų skaičius: 60 000
- * Įmonių skaičius: 150
- Apyvarta (pramoninė ir distribucinė veikla): 8 milijardai EURų (2001)
- Finansai (finansinė veikla): (lėšos, turtas, aktyvai) 7,9 milijardai EURų (2001)

Kontaktinė informacija:

- * Adresas: P° Jose Maria Arizmendiarieta n°5,
20500 Mondragon, Guipuzcoa, Ispanija
- * Telefonas: 34 943 779300
- * Faksas: 34 943 796632
- * El.paštas: wm@mcc.es
- * Websaitas (svetainė): www.mcc.es

**3.4. Rytų ir Vakarų solidarumas benamių vaikų (vaikų-našlaičių) atžvilgiu:
rumunų-italų savanorių asociacija "Bobul" / "Il Chicco" (t.y. "Grūdas"), Iasi, Rumunija**

Įkūrimo data: 1993

Apibūdinimas:

Asociacija buvo įkurta 1993 metais Iasio regione (Rumunijos ekonomiškai silpnai išsivystęs rytų regionas). Asociacijos tikslas – konkrečiai ir veiksmingai reaguoti į vaikų, esančių rumunų našlaičių prieglaudose, problemas, kai vaikai patiria fizinį, psichologinį bei seksualinį smurtą, problemas. Asociacija nuoširdžiai priima, gydo ir ugdo ateinančius iš šių institucijų vaikus ir paauglius, padeda jiems įsikurti socialinėje, mokomojoje, profesinėje ir religinėje aplinkoje.

"Bobul" – tai savarankiškai egzistuojantys šeimos namai, kuriuose "mamos-auklėtojos" ir spec.personalas užsiima nedidelės grupės, susidedančios iš įvairaus amžiaus problematiškų ir/arba neįgaliųjų vaikų, gydymu ir ugdymu, užmezga su jais stiprų ir veiksmingą kontaktą bei sukuria normalios šeimos aplinką. Vaikai-invalidai gyvena kartu su kitais vaikais. Tokiu būdu, yra panaikinamas jų išskirtinumas ir užtikrinamas tarpusavio pažinimas. Be to, asociacija suteikia reikalingą reabilitacinę, terapinę pagalbą, įskaitant fizioterapiją, psichoterapiją, logopediją ir t.t., bei siūlo psichologinę-pedagoginę pagalbą, skatinančią asmenybės augimą ir potencialių gabumų vystymą.

Asociacija skatina aktyvią vaiko arba paauglio integraciją į šalies gyvenimą. Sukuriami individualūs projektai, pagal kuriuos žmogus tampa veikiančio "tinklo centru". Žmogui yra būdingi pastovūs, stimuliuojantys ryšiai socialinėje, mokyklinėje, darbinėje ir neformalioje aplinkoje. Taigi, daug pastangų yra dedama skatinant vaiko arba paauglio natūralią integraciją į mokyklinę ir vietinę-visuomeninę aplinką; yra skatinamas jų dalyvavimas sporto centrų veikloje, savanoriškas darbas, kultūrinė veikla ir aplamai bet kokia darbinė veikla.

Šiuo metu yra įgyvendinami šie pagrindiniai socialinės reabilitacijos ir re-integracijos projektai šeimos namuose:

- Darbas ir visuomeninis gyvenimas prieglaudoje (11 paauglių), įkuriant kepyklas, kepančias ir parduodančias duonos gaminius bei cechus rankdarbiams gaminti.
- Visapusiška socialinė integracija (15 paauglių ir vaikų).
- Dalinė socialinė integracija (14 paauglių ir vaikų).
- Nuolatinė pagalba ir terapinis paauglių ir vaikų-invalidų gydymas.

Pagrindiniai sunkumai, įgyvendinant šiuos projektus: kvalifikuoto personalo stoka; ekonominės veiklos vystymo sudėtingumas; socialinė aplinka, kuri yra nepalanki neįgaliems vaikams. Faktiškai, dauguma valstybinių mokyklų yra neprieinamos tokiems vaikams.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- 6 šeimos namai, plius vienas ūkis, kuris savarankiškai rūpinasi maistu;
- šiuo metu yra globojami 50 vaikų.

Kontaktinė informacija:

- Adresas: Il Chicco, Bulevardul Chimiei Nr.35, bloc F2-1, scara A, etaj 4, apartament 3/4, 6600 Iasi, Rumunija
- Telefonas / faksas: 0040.232.271392
- El.paštas: ilchicco@mail.dntis.ro
- Kontaktinis asmuo: Stefania De Cesare (prezidentė, ugdymo/auklėjimo mokslų magistrė).

3.5. Institucinis miesto atgimimo kompleksas: "Pfefferwerk" Rytų Berlyne.

Įkūrimo data: 1991

Apibūdinimas:

Pfeffer GmbH – tai labdaringa organizacija Rytų Berlyne, teikianti žmonėms ir visuomenei tokias paslaugas, kaip vaikų globojimas, gyvenamųjų patalpų pagerinimas, vietinės kultūros ir aplinkosaugos paslaugų vystymas. Tai – tik šio didelio projekto dalis. Organizacija susideda iš įvairių struktūrų, numatytų skirtingiems poreikiams tenkinti. Taigi, be labdaros, yra dar ir ribotos atsakomybės bendrovė, kooperatyvas, kelios kultūrinės, sporto ir kitos asociacijos. Kitaip tariant, yra pilna veiklos bazė, sukoncentruota viename Berlyno rajone. Ši specifinė struktūra padeda atrasti geriausias, savarankiškai veikiančias struktūras, teikiančias įvairių rūšių paslaugas. Akivaizdu, kad įvairios organizacijos atsižvelgia į bendrus veiklos pamatus ir yra išipareigojusios siekti socialinių bei demokratinių tikslų.

Paslaugos yra teikiamos per tinklą, į kurį įtrauktos įvairios bendrovės. Iš tikrųjų, beveik visi vietiniai akcininkai (vietinės mažmeninės prekybos atstovai, kitos asociacijos ir t.t.) dalyvauja organizacijos įvairioje pamaininėje veikloje. Bendras tikslas – integracinių paslaugų vietiniams gyventojams sukūrimas.

Pagrindė socialinės rūpybos skyrius, veikiantis kvazi-marketo kriterijų pagrindais, rūpinasi resursais, kur pastebimas mažas prekių pardavimo atskiriems vartotojams procentas.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- Nematerialiniai ištekliai, kurie yra sukuriami visuomenės jėgomis, privačiu verslu ir iš dalies – savanorių pastangomis:
 - * projektavimas: 680 000
 - * apmokymai: 1 350 000
 - * informacijos platinimo veikla: 1 250 000
- Materialinės investicijos: 500 000, pagrinde investicijos į įrengimus, esančius sklype
- Bendri labdaros kaštai: apie 3 648 000 per metus
- Darbo jėga (personalas): apie 190, iš kurių apie 100 žmonių yra įtraukti į integracinius planus.

Kontaktinė informacija:

- Adresas: Pfefferwerk gGmbH., Fehrbelliner St. 92, D-10119 Berlynas
- Telefonas: 49.30.44383442

- Faksas: 49.30.44383100
- El.paštas: pfefferwerk@t-online.de
- Websaitas: <http://www.pfefferwerk.de>
- Kontaktinis asmuo: p.Torsten Wischnewski

3.6. Kaip senas neįgalių žmonių kooperatyvas adaptuojasi prie rinkos ekonomikos ir plečia savo veiklą: STYL, Plzen, Čekijos Respublika;
Šis kooperatyvas - čekų ir moravų kooperatyvų-gamintojų Sąjungos (SCMVD)narys.

Įkūrimo data:

- STYL: 1957
- SCMVD: 1953

Apibūdinimas:

STYL Plzen v.d.i. – darbdavių, įdarbinančių neįgalius žmones, bendrijos padalinys, veikęs Čekijos Respublikoje iki 1989 metų. Tai – palyginamai stambi įmonė, kuri laikosi tradicinio gamybos plano, gamina drabužius ir raštinės reikmenis, užsiima knygrišyste, kabelių surinkimu ir tarpinių gamyba. Įmonei sėkmingai pavyko pereiti prie rinkos ekonomikos ir tarptautinės restruktūrizacijos.

Iki 90-ųjų metų pradžios kooperatyvo veikla atnešdavo dideles pajamas. Vėliau, kai įvyko tarptautinės rinkos disintegracija ir buvo likviduoti pagrindiniai kooperatyvo klientai, prasidėjo rimta finansinė krizė. Padedant Vokietijos Prekybos Rūmams, STYL sėkmingai užmezgė naujus prekybos ryšius Vokietijoje (drabužių gamyba ir įvairių gaminių iš detalių surinkimas). 1993 metais įmonėje įvyko struktūriniai ir gamybiniai pertvarkymai, dalyvaujant danų konsultacinei kompanijai HPM LTD. Buvo įkurti cechai (dirbtuvės). Tuo pat metu prasidėjo bendradarbiavimas su aukščiau minėta danų kompanija kabelių surinkimo srityje. Trijose gamyklose buvo sėkmingai įdiegta kokybės sistema pagal ISO 9002. 1997 metais užsibaigė naujos gamyklos "Gaskets" statyba Plzen mieste.

STYL Plzen v.d.i. – vienas iš SCMVD sėkmingiausiai veikiančių kooperatyvų. Tai – organizacija, kuri aktyviai bendradarbiauja su Vyriausybe, veda derybas su profesinėmis sąjungomis, teikia pagalbą įmonėms-narėms, ypač marketingo (pvz. mugių organizavimas) ir finansinėje (talkininkaujant plėtros bankui) srityse. Be to, SCMVD pasirūpino įmonių-narių duomenų bazės sukūrimu ir jų gaminamos produkcijos pateikimu CD ROMe ir Internete.

STYL Plzen v.d.i. – stambiausias dardavys, įdarbinantis neįgalius žmones, Čekijos Respublikoje. Gyvenimas įrodė, kad socialinės ekonomikos faktoriai, veikiantys šalyse-kandidatėse, o taip pat ir stambiosios įmonės, gali išgyventi, kai sugeba suderinti savo veiklos paskirtį su socialiniais interesais.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

STYL:

- Metinė apyvarta: 2,7 milijonų EURų
- Darbuotojai: 410
- Neįgalių darbuotojų koeficientas: 55% (225)
- Cechai: 12, kuriuose dirba iš viso 180 darbuotojų

SCMVD:

- Įmonių-narių skaičius: 390 (iš jų 50 neįgalių žmonių, panašiai kaip ir STYL)
- Darbuotojų skaičius įmonėse-narėse: 30 500 žmonių (7 700 iš jų – neįgalūs žmonės).

Kontaktinė informacija:

STYL Plzen VDI:

- Adresas: Radobyckicka 24, 305 49 Plzen, Čekijos Respublika
- Telefonas: 420-19-723 56 41
- El.paštas: druzstvo@styl-plzen.cz
- Interneto svetainė: www.styl-plzen.cz
- Kontaktinis asmuo: Prezidentas Miroslav Šredl

SCMVD:

- Adresas: Vaclaske Nam. 21, 113 60 Praha 1, Čekijos Respublika
- Telefonas: 420 2 241 093 12
- Faksas: 420 2 26 03 01
- El.paštas: svoboda@scmvd.cz
- Interneto svetainė: www.scmvd.cz
- Kontaktinis asmuo: Jiri Svoboda

3.7. Kaip senas neįgalių žmonių kooperatyvas adaptuojasi prie rinkos ekonomikos ir plečia savo veiklą: Asociacija, remianti teisę į ekonominę iniciatyvą (ADIE), Prancūzija

Įkūrimo data: 1990

Apibūdinimas:

ADIE - tai asociacija, padedanti nedalyvaujantiems darbo rinkoje ir bankinėje sistemoje žmonėms sukurti sau darbo vietas suteikto kredito pagrindu. Idėjos esmė: pritaikyti trečiojo pasaulio šalių sukauptą darbo su mikrokreditais patirtį Prancūzijai ir tokiu būdu paskatinti darbo vietų sukūrimą. Prancūzijoje, kur yra 7 milijonai skurstančių žmonių, pastaruoju dešimtmečiu buvo pastebimas stabilus poreikis mikrokreditui gauti: yra 20 000 - 30 000 žmonių, potencialiai galinčių sukurti sau darbo vietas. Tokių žmonių skaičius galėtų siekti 100 000, jei būtų supaprastintos taisyklės ir būtų pakankamai finansinių išteklių.

Pretendentai, norintys savarankiškai dirbti, gali kreiptis į 22 regionines asociacijos kontorą. Ten bus įvertintos jų projektų įgyvendinimo galimybės (atsiperkamumas) ir pasiūlyta finansavimo schema. Jiems bus suteikta 500-5000 EURų paskola 2-ju metų laikotarpiui. Pretendentai bus atitinkamai apmokyti ir prižiūrėti. Jie turės teisę kreiptis dėl papildomų paskolų, kol patys netaps pajėgūs gauti kreditą bendrai priimtų sąlygomų pagrindu.

Įvairūs visuomeniniai ir privatūs šaltiniai kuria ADIE resursus. Asociacija yra pasirašiusi sutartis su keliais bankais, suteikiančiais 80% paskolos garantiją. Asociacija taip pat išskiria kreditus iš nuosavų fondų.

Finansavimo kriterijai: projekto "gyvybingumas", pretendento nepatikimumas (bedarbis, minimalių pajamų gavėjas), galimybės ir ryžtingumas, bei socialinės aplinkos parama. ADIE finansuoja įvairius projektus, pagrįstus paslaugų, mažmeninės prekybos ir amatų srityse. Keli pavyzdžiai: langų valytojai, taksi vairuotojai, pardavėjai, floristai, kaminkrėčiai, stilistai, staliai, elektrikai, sraigių augintojai ir t.t.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- Nuo 1990 metų, kai buvo įkurta asociacija, sukurtų darbo vietų skaičius: 11000 (vidutiniškai - 1000 darbo vietų per metus)
- Moterų sukurtų darbo vietų procentas (2001): 30% (šalies vidurkis: 27%)
- Kreditų, išskirtų per metus, skaičius: 3500 - 2001 metais (palyginant su 12344 2000 metais)
- Išsaugotų po 2 metų darbo vietų koeficientas: 70% (šalies vidurkis)
- Rajono kontoros: 22
- Personalas: 200 darbuotojų
- Savanoriai: 600 žmonių
- Ilgalaikiai bedarbiai ir minimalių pajamų gavėjai: 73.5% PASKOLŲ.

Kontaktinė informacija:

- Adresas: 14 rue Delambre, 75014 Paryžius, Prancūzija
- Telefonas: 01 42 18 57 87
- Faksas: 01 43 20 19 50
- El.paštas: adie@adie.org
- Interneto svetainė: www.adie.org

3.8. Darbuotojams nuosavybės pagrindais priklausančios įmonės - Slovėnijos ekonomikos šerdis: Įmonė ISKRAEMECO, priklausanti slovėnų asociacijai, įkurtai įmonių darbuotojų nuosavybės pagrindais (DEZAP)

Įkūrimo data:

- ISKRAEMECO: 1920
- DEZAP: 1994

Apibūdinimas:

1997 metais, privatizacijos programos įgyvendinimo pabaigoje, akcinis kapitalas siekė 23% Slovėnijos bendro akcinio kapitalo. Kadangi šiai dienai tas skaičius turi tendenciją mažėti (iki 16-17% lygio), klausimas išlieka aktualus'. Yra apie 100 000 įmonių darbuotojų, disponuojančių akcijomis, t.y. 13% šalies bendros darbo jėgos arba 22% įmonių personalo. Be to, šios įmonės – tai Slovėnijos ekonomikos šerdis².

ISKRAEMECO – darbuotojams priklausanti įmonė, Europos lyderis elektros prietaisų ir įrengimų gamybos, suvartotos el.energijos apskaitos, registracijos bei priežiūros srityse. Vienas iš strateginių įmonės tikslų – rinkos globalizacija ir gamybos internacionalizacija. Turint omenyje bendras pajamas ir darbuotojų skaičių, ISKRAEMECO – viena iš stambiausių Slovėnijos įmonių. Jos centras, įskaitant kitus strategiškai svarbius filialus, yra Kranj, tačiau įmonė vykdo ir kitą veiklą pasauliniu mastu.

Diskusijos (ar verta ir kaip privatizuoti įmonę) prasidėjo 1992 metų pabaigoje, kai buvo išleistas Nuosavybės pertvarkymo įstatymas. Diskusijos vyko tarptautiniu mastu. Galų gale, ISKRAEMECO užsibrėžė sau strateginį tikslą – perduoti įmonę darbuotojų nuosavybėn. Specialus komitetas, kurį sudaro kompanijos vadovybės ir profesinių sąjungų atstovai, vadovavo nuosavybės perdavimo procedūrai. Komiteto sudėčiai buvo pritarta, kadangi į komiteto sudėtį įėjo profesinės sąjungos atstovai. Darbuotojai buvo nuolat informuojami apie privatizacijos eigą. Patys darbuotojai galėjo aktyviai dalyvauti šiame procese. Taigi, darbuotojai pradėjo pasitikėti bendrovės vadovybe ir jų abejonės palaipsniui išsisklaidė.

Slovėnijos standartai sparčiai įvykdė perdavimo procedūrą. Procedūra buvo galutinai užbaigta 1994 metų rugsėjo mėnesį. 60% įmonėje išdalintų ir išpirktų akcijų buvo perduotos darbuotojų ir buvusių darbuotojų nuosavybėn, 20% akcijų atiteko Vystymo fondui (visuomeninis fondas, kuris superka akcijas ir parduoda jas investiciniams fondams), 10% akcijų atiteko Pensijiniam fondui ir 10% akcijų atiteko Kompensacijų fondui (jie - taip pat visuomeniniai fondai). 1996 metais privatūs investiciniai fondai pardavė savo akcijas Pensijų fondui. 1998 metais darbuotojai-akcininkai įkurė savo fondą (ISKRAEMECO DUS), kuris disponavo ISKRAEMECO akcijų didžiausia dalimi.

Tuo pat metu gamybos aikštelėje vyko technologinio proceso ir įrengimų tobulinimo darbai. Buvo atsisakyta produkcijos surinkimo linijos, atsirado integruotos darbo vietos, kokybei buvo iškelti ISO 9001 tarptautinių standartų reikalavimai.

¹ DEZAP eks-direktoriaus Bozo Ledniko žodžiais tariant

² Ljubljanos Universiteto socialinių mokslų instituto dėstytojo Miroslavo Stanojevičio

žodžiais tariant

4 iš 8 bendrovės vizijos punktų:

"darbuotojų nuosavybė", "darbo vietų priežiūra", "klientų, darbuotojų, savininkų pasitenkinimas" ir "aplinkai palanki technologija".

ISKRAEMECO darbuotojų dalyvavimas vadovavimo ir gamybos procesuose užtikrina įmonės ekonominę sėkmę.

ISKRAEMECO – slovėnų asociacijos, įkurtos darbuotojų nuosavybės pagrindais (DEZAP), narė.

Asociacijos pagrindinės veiklos kryptys:

- leidžiant įstatymus, siekti palankių sąlygų darbuotojų nuosavybei;
- teikti profesinę pagalbą darbuotojams-savininkams;
- vystyti juridiskai įformintą įmonių darbuotojų nuosavybę;
- suteikti žinias apie nuosavybę ir apmokyti darbuotojus-savininkus šioje srityje;
- keičiantis informacija ir patirtimi, vystyti įmonių, sukurtų darbuotojų nuosavybės pagrindais, tinklą;
- plėsti bendradarbiavimą tarptautiniu mastu.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

ISKRAEMECO

- Darbuotojų skaičius: 2115 (2000 metais)
- Pajamos: 110 milijonų EURų 2001 metais (10% augimas palyginant su 2000 metais), 95% - eksportuojant produkciją
- Investicija: 7,1 milijonai (2000 metais)

DEZAP

- Įmonių-narių skaičius: 9
- Kitos organizacijos-narės: Slovėnijos laisvų profesinių sąjungų asociacija (250 000 narių)

Kontaktinė informacija:

ISKRAEMECO, d.d.

- Adresas: Savska Loka 4, 4000 Kranj, Slovėnija
- Kontaktinis asmuo: Saso Peterlin, finansų direktorius, tel.: 386 4 206 4139
- El.paštas: saso.peterlin@iskraemeco.si
- [http: // www.iskraemeco.si/](http://www.iskraemeco.si/)

DEZAP

- Adresas: Pivovarni'ka 6, 1000 Ljubljana, Slovėnija
- Telefonas: + 386 1 47 36 187
- Faksas: + 386 1 23 22 157 arba + 386 1 47 36 180
- Kontaktinis asmuo: Petra Kozel, el.paštas: petra.kozel@kiss.uni-lj.si
petrakoz@volja.net

3.9. Katalizatorius, teikiantis pagalbą darbininkams-imigrantams: Integruotų paslaugų centras, skirtas imigrantams (CSI) - Genuja, Italija

Įkūrimo data: 1992

Apibūdinimas:

CSI – asociacija (tarpininkė), organizuojanti sekretoriavimo, imigrantų sutikimo, juridinio konsultavimo, įdarbinimo, apgyvendinimo, apmokymų ir kultūrinės paslaugas. Jos įkūrimą inicijavo Regioninė solidarumo

ir įdarbinimo Federacija, vietinis imigrantų koordinacinis Komitetas, Profesinės sąjungos ir Genujos miesto Savivaldybė:

- Regioninė solidarumo ir įdarbinimo Federacija – tai asociacija, jungianti visas bendrijas, dalyvaujančias vietiniame vystyme, įskaitant įvairias asociacijas, socialinių kooperatyvų konsorciumus, nacionalinių kooperacinių asociacijų regioninius filialus, profesines sąjungas, siekiančių pelno įmonių bei vietinės valdžios atstovus.
- Imigrantų koordinacinis komitetas atstovauja visoms vietinėms organizacijoms, tvarkančioms imigrantų reikalus.
- Profesinės sąjungos – vietiniai atstovai iš trijų pagrindinių nacionalinių profesinių sąjungų konfederacijų (CGIL-CISL-UIL).
- Genujos miesto Savivaldybė – vietinės valdžios organas, atsakingas už paslaugų imigrantams suteikimą.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dauguma šių institucijų darbuotojų - patys imigrantai. Akivaizdu, kad direktorius ir kiti darbuotojai buvo renkami iš išsilavinusių imigrantų dėl dviejų pagrindinių priežasčių:

1. noras įtraukti įvairių bendruomenių patyrusius "lyderius";
2. poreikis susidoroti su problemomis, atsirandančiomis tarpininkavimo eigoje, tvarkant įvairių etninių grupių reikalus.

Apart imigrantų sutikimo paslaugų teikiamos įvairios specialios paslaugos pagal interesantų poreikius, įskaitant juridines konsultacijas, apmokymus, apgyvendinimą. Tokia praktika padeda imigrantams geriau integruotis į miesto socialinę aplinką, kas, savo ruožtu, pasitarnauja neišvystytų teritorijų socialinio kapitalo kaupimui.

Ši iniciatyva – klasikinis bendrai kuriamų programų pavyzdys: socialinė ekonomika ir vietinės valdžios pastangos. Vietinė valdžia išanalizavo paslaugų poreikį ir organizavo paslaugų suteikimą bendradarbiavimo su įvairiomis įmonėmis pagrindais. Be to, tai – įvairių sričių atstovų dalyvavimo socialinės ekonomikos iniciatyvos plėtroje pavyzdys.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- Nuolat dirbančių darbuotojų skaičius: 6
- Nematerialinė investicija kūrimosi laikotarpiu (žmog.val.): 2266 žmog.val.
- Materialinė investicija kūrimosi laikotarpiu: 66.000
- Apyvartos kaštai: 76.500
- Pastaraisias 3 metais atvejų skaičius: 20 000

Kontaktinė informacija:

p.Kandji Modou, direktorius - Via Milano 42/A - I - 16123 Genuja, telefonas: + 39.010.255423; faksas: + 39.010.256821

3.10. Viena iš stambiausių Slovakijoje nesiekiančių pelno institucijų: Banska Bystricos bendruomenė, inicijuojanti sveiką gyvenimo būdą mieste.

Įkūrimo data: 1992

Apibūdinimas:

Bendruomenė, inicijavusi sveiką gyvenimo būdą mieste, - tai pavyzdys, iliustruojantis socialinį modelį, įgyvendintą Centrinėje ir Rytų Europoje, kur 1980 metų pabaigoje civilizuoti visuomenėi pritrūko mechanizmų ir pagalbinių struktūrų, kurios jau buvo sukurtos šio kontinento vakaruose.

Nuo 1946 iki 1994 metų Banska Bystricos Centrinėje Slovakijoje gyventojų skaičius išaugo 5 kartus ir pasiekė 700.000; toks spartus augimas iškėlė daug problemų, ypač aplinkosaugos ir infrastruktūros sferuose.

1991 metais miestas prisidėjo prie Tarptautinės sveikatos apsaugos organizacijos (WHO) projekto " Sveiko gyvenimo būdo miestas". Projekto tikslas – sukurti palankiausia aplinką žmonių gyvenimui mieste, skiriant ypatingą dėmesį "psichinės, mentalinės, dvasinės ir socialinės miesto būklės pagerinimui, plačiai ir aktyviai įtraukiant visuomenę į sprendimų priėmimą vietiniu mastu."

1994 metų spalio mėnesį, kai Banská Bystrica miesto Taryba išskirė finansinę paramą, bendrovė pradėjo veikti visuomeniniais pagrindais. Ji tapo stambiausia nesiekiančia pelno organizacija ir subsidijų (dotacijų) davėja Banská Bystrica regione. Jai tenka katalizatoriaus vaidmuo organizuojant Vyriausybės ir biznio bei nesiekiančių pelno organizacijų bendradarbiavimą, skatinant vietinius gyventojus paremti iniciatyvas. Labai svarbu paremti inovacinius pasiūlymus ir įgyvendinti juos.

Visuomeninė bendruomenė, inicijuojanti miesto sveiko gyvenimo būdą, 4 kartus per metus išskiria dotacijas asociacijoms, bendruomenėms, nesiekiančioms pelno organizacijoms, neformalių piliečių grupėms, gyvenančioms miestuose Banská Bystrica ir Zvolen regionuose.

Dotacijų išskirimo kriterijai:

- kaip projektas prisideda prie vietinės aplinkos pagerinimo;
- kaip projektas prisideda prie piliečių bendradarbiavimo stiprinimo;
- pretendentų galimybės sėkmingai įgyvendinti projektą.

Bendruomenė subsidijuoja įvairias programas, įskaitant:

- kaimui skirtą programą, remiančią įvairių aktyviai veikiančių kaimo gyventojų grupių ir regiono kaimų bendradarbiavimą. Įvairios paskirties projektai: vaikų apsauga nuo stresų ir triukšmo, turistinio lankymo vietų propagavimas, vaikų vasaros stovyklos, vietinių pastatų renovacija ir t.t.
- kaimynystės programą, remiančią piliečių, gyvenančių kaimynystėje, veiklą. Projektai: sveikatingumo kursai, žaidimų aikštelės ir t.t.
- moterims skirtą programą, remiančią moterų-aktyvusių inicijuotą veiklą, nukreiptą į moterų gyvenimo pagerinimą. Projektai: moterų ir nėščių moterų sveikatingumo kursai, čigonų vaikų sveiko gyvenimo būdo propagavimas, profesiniai kursai, skirti moterims-čigonėms, ir t.t.
- bendro pobūdžio programą, apimančią visuomenės gyvenimo būdo gerinimo projektus. Pavyzdžiui: pagalba protiškai neigaliems žmonėms, čigonų apleistų namų priežiūra, dailės užsiėmimai su neigaliais vaikais ir t.t.
- aplinkosaugos programą, remiančią projektus, kurie numato kursų vaikams organizavimą tokiose srityse, kaip aplinkosauga, kalnų upelių vandenvala, vaikų eko-stovyklos ir t.t.

Pagrindiniai statistiniai duomenys:

- Bendruomenės lėšos: 300,000 EURų (2000 metais)
- Metinis biudžetas: 25 000 EURų
- Projektų subsidijų (dotacijų) skaičius per metus: 130 (2000 metais)
- Maksimali subsidijos (dotacijos) suma: 250 EURų
- Dotacijų gavėjai:
 - * vietiniai NGO: 40%
 - * neformalios piliečių iniciatyvos: 33%
 - * mokyklos: 16%
 - * spec. įstaigos: 8%
 - * vietinės valdžios organai: 3%

Kontaktinė informacija:

- Adresas: Strieborne Namestie, 297401 Banská Bystrica, Slovakija
- Telefonas 088 415 6059
- Interneto svetainė: www.changenet.sk/nzmbb

4. Kaip apibūdinti socialinę ekonomiką?

Bruno Roelants

Paprastas, tačiau ne visai neteisingas būdas ją apibūdinti būtų toks: *“Niekas tiksliai nežino, kas tai yra, tačiau kiekvienas žino, kad ji egzistuoja”*. Nors, kaip mes matysime, socialinė ekonomika dar nėra 100% apibūdinta, jau sulaukė oficialaus pripažinimo ES lygyje ir keletą ES Šalių-narių, kaip jau matėme 2 dalyje. Ši koncepcija atsirado Prancūzijoje, kur susilaukė vyriausybės pripažinimo 1980-ųjų pradžioje. Nuo to laiko ji laipsniškai plito į kitas ES šalis-nares: Belgiją, Ispaniją, Italiją, Portugaliją, Švediją, Liuksemburgą, Airiją ir Jungtinę Karalystę.

Kaip aptarta 2 dalyje, socialinės ekonomikos pripažinimas būtinai sąlygoja laipsnišką normų ir standartų atsiradimą, tame tarpe, visų pirma, sektoriaus apibrėžimo. Europos Komisijos konsultacinis dokumentas *“Kooperatyvai verslo Europoje”*²⁶, jau minėtas 2 dalyje, užsimena apie tai, kas yra socialinės ekonomikos dalyviai. Naujausios šio dokumento datos (2001 m. lapkritis) ir 3 iš 4 toliau nagrinėjamų apibrėžimų (2002 vasaris/kovas) aiškiai nurodo, kad socialinės ekonomikos normų ir standartų kūrimo procesas ES jau įžengė į kritinį etapą. Toks normatyvinis procesas, kaip bet kuris kitas tokio pobūdžio, turės tiesioginės įtakos ES lygio ir valstybių lygio politikos formavimui tiems socialiniams-ekonominiams dalyviams, kurie turi būti įtraukti į šią koncepciją. Todėl šiems dalyviams yra svarbu žinoti:

- Ar jie priklauso pripažintai ir normalizuotai socialinės ekonomikos kategorijai, remiantis egzistuojančiais toliau pateikiamais apibrėžimais
- Jei taip, ar jie gali ir nori dalyvauti socialinės ekonomikos normų ir standartų kūrime.

Žemiau nagrinėjamus keturis socialinės ekonomikos apibrėžimus sukūrė atitinkamai 1) grupė prancūzų, priklausančių organizacijoms, susijusioms su koncepcijos atsiradimu (FONDA); 2) ES lygio viršūnių komitetas, grupuojantis tuos 4 organizacijų, pripažįstančių save socialinės ekonomikos dalimi, tipus, būtent kooperatyvus, bendras draugijas, asociacijas ir fondus (CEP-CMAF); 3) ES Regionų komitetas (CoR); ir 4) Europos Komisija.

Žemiau pateikiamoje lentelėje pagal keletą parametrų palyginami keturi apibrėžimai. Mes pasistengsime surasti bendrus bruožus ir skirtumus, siekiant susidaryti nuomonę, kas gi yra ta socialinė ekonomika.

²⁶ Žr. Nuorodą 19.

4.1. Pagrindinių socialinės ekonomikos apibrėžimų palyginamoji lentelė

	FONDA 02.02.05	CEP-CMAF 02.02.14	COR 02.02.12	ES KOMISIJA 1989/90
AUTORITETINGAS ŠALTINIS /APIBRĖŽIMO ĮTEISINIMAS	Tarp FONDA dokumento kūrėjų yra CGSCOP, Credit Mutuel, Credit Cooperatif, IDES-ESFIN vadovai ir kt. Su šiomis organizacijomis buvo tariamasi 1980 m., kai pirmą kartą vyriausybiname lygyje Europoje buvo kuriama socialinės ekonomikos koncepcija (t.p. žr. žemiau pateikiamą COR koncepcijos apibrėžimą). Originalus jų dokumentas buvo parašytas prancūzų kalba.	Tai yra vienintelis skėtinio tipo komitetas Europoje, kuris grupuoja pagrindinių tipų dalyvius, susijusius su socialine ekonomika. Pavadinimas reiškia: Nuolatinė Europos kooperatyvų, bendrų draugijų, asociacijų ir fondų konferencija.	ES Regionų komitetas skyrė dėmesį tam, kad apibūdinti "socialinę ekonomiką", skirtingai nuo Europos Parlamento ir Tarybos, kurie kol kas nepadarė pareiškimo šiuo klausimu. Tai leidžia suprasti, kad esama glaudaus ryšio tarp socialinės ekonomikos ir vietos teritorijos. Oficialaus šio dokumento patvirtinimo tikimasi kovo 14 d.	Romano Prodi administracija sukūrė DG įmonę Europos Komisijoje. Ši nauja DG apima kooperatyvus ir bendras draugijas, tuo tarpu asociacijos ir fondai lieka susiję su DG užimtumo ir socialiniais reikalais.
KONCEPCIJA	« verslo tipas, kuris pačiu savo organizacijos ir gamybos būdu iš tiesų atsiliepia į dabartinius lūkesčius ilgalaikės plėtros ir socialinės atsakomybės požiūriu »	« negali būti matuojama vien tikslais pagal ekonominę veiklą, kuri, nežiūrint visko, yra būtina, siekiant jų, kaip bendrų draugijų, tikslų bei solidarumo požiūriu, tačiau labiau už visa kita, ji turi būti vertinama pagal indėlį solidarumo, socialinio susitelkimo ir teritorinių ryšių požiūriu. [j] yra socialiai atsakinga. [j] yra] kitoks verslo tipas, [su] būdingais specifiniais požymiais [ir] nepaneigiama realybė.»	«"hibridas" su socialiniais tikslais ir reikalavimais. Forma, kurią ji įgauna, skiriasi priklausomai nuo šalies (...) Socialinės ekonomikos koncepcijos kilmė yra prancūziška. «	«dalis akcininkų ekonomikos, kurios įmonės yra sukurtos tų ir tiems, kurių poreikiai yra bendri, ir atsiskaito tiems, kuriems ji skirta tarnauti ».

	FONDA 02.02.05	CEP-CMAF 02.02.14	COR 02.02.12	ES KOMISIJA 1989/90
DALYVIAI	Specifinio tipo įmonės (paminėti kooperatyvai, asociacijos ir bendros draugijos, tačiau ne fondai)	"verslo tipas". "apima tokias organizacijas, kaip kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai" "organizuotos pilietinės visuomenės sudedamoji dalis "	"ekonominės įmonės, gaminančios produktus ir/arba paslaugas, tačiau jos nėra ribotos atsakomybės bendrovės su akciniu kapitalu." "daugiau ar mažiau kooperatyvai, bendros draugijos ir asociacijos, vykdančios ekonominę veiklą."	"Reikšmingi ekonomikos dalyviai (kooperatyvai, bendros draugijos, asociacijos ir fondai)".
VEIKLA	Įdiegimo teritorijos ribose ir prisitaikant prie jos (BET KOKIA, nes dokumentas neapriboja veiklos jokia konkrečia sritimi).	Veikla atitinka Europos politiką (socialinės gerovės, užimtumo, įmonių ir verslo, švietimo, tyrimų srityse). "Socialinės apsaugos, socialinių paslaugų, sveikatos, bankininkystės, draudimo, bendro darbo, prekybos amatų dirbiniais, žemės ūkio gamybos, būsto, tiekimo, vartotojų reikalų, kaimyninių paslaugų, švietimo ir apmokymo srityse bei kultūrinėje, sporto ir laisvalaikio veikloje".	"socialinės ekonomikos firmos yra svarbus vietos valdžios partneris vietinės plėtros strategijoje bei kuriant naują vietos gerovę. Žinoma, tai netrukdo vietos valdžiai arba įmonėms iš tradicinio komercinio sektoriaus taikyti sąžiningo žaidimo principą ir socialinei ekonomikai sąžiningai konkuruoti dėl vietinės plėtros strategijų įgyvendinimo. Socialinė ekonomika gali užpildyti spragą tiekiant socialines prekes ir paslaugas, kurių neteikia tradiciniai rinkos dalyviai arba vyriausybė;"	"Verslo ir darbo vietų šaltiniai ten, kur tradicinės "investuotojų varomos" įmonių struktūros gali ne visada būti gyvybingos. Svarbu, nes tai prisideda prie efektyvios konkurencijos rinkose."

	FONDA 02.02.05	CEP-CMAF 02.02.14	COR 02.02.12	ES KOMISIJA 1989/90
VERTYBĖS	Ilgalaikė plėtra / tarp-generacinis pobūdis/ kolektyvinis paveldas Solidarumas Socialinė atsakomybė	"Savanoriška ir atvira narystė, lydimą demokratiškos kontrolės per narystę ²⁷ ." "solidarumas ir atsakomybė" "Autonomiškas valdymas ir nepriklausomybė nuo viešosios valdžios." "socialinis susitelkimas"	Atviras ir skaidrus valdymas, demokratija, dalyvavimas "pagerina vietos plėtros procesą bei skatina socialinę pažangą per vietos socialinio kapitalo kūrimą, skatinant pasitikėjimu grindžiamus santykius ir bendruomenės pasitikėjimą, pilietinį išsipareigojimą ir dalyvavimą visuomenėje bei didesnę socialinį susitelkimą, padedantį sujungti atstumtus ir už visuomenės ribų atsidūrusius žmones".	"savanoriškas dalyvavimas, narystė ir išsipareigojimas" demokratinis valdymas "autonomiškumas ir nepriklausomybė" (Fondai yra aiškiai neįtraukti į šiuos apibūdinimus, nes jų vertybės ir požymiai skiriasi nuo kitų trijų grupių).
TIKSLAI	* Teritorijų pusiausvyrą ir socialinis susitelkimas. * Taika ir saugumas. * Kad socialinės ekonomikos įmonių sukaupta patirtis tarnautų standartų ir konvergencijos struktūros vertinimo priemonių apibrėžimui, kalbant apie visų įmonių socialinę atsakomybę, kas yra plačiau aptariama Europos lygyje.	[Pasitikti] "naujus iššūkius (didėjantis aktyvumo trūkumas iš visuomeninių paslaugų, socialinės integracijos, ilgalaikės plėtros, solidarumo tarp kartų pusės)". [Turėtų būti matuojama pagal] "solidarumą, socialinį susitelkimą ir teritorinius ryšius, [bei] ekonominę veiklą". "pluralistinės visuomenės, kuri suteikia daugiau dalyvavimo, daugiau demokratijos ir daugiau solidarumo, kūrimas" "vaidina svarbų vaidmenį vietos plėtroje ir socialiniame susitelkime". "prisideda prie ekonominių rinkų stabilumo ir pluralizmo."	"prekės ir paslaugos ...kurias pristato "hibridas" su socialiniais tikslais ir reikalavimais." "socialinė ekonomika sukuria socialines įmones ir naują – socialinio verslininko - verslo kultūrą (OECD), pagrindinai orientuotą į visuomenės nuošalėje atsidūrusių žmonių grupių įtraukimą per aktyvų dalyvavimą ir naują požiūrį: sujungiant naują išteklių derinį (visuomeninis, rinkos, savanoriškas darbas), sukurti darbo vietas. Todėl socialinė ekonomika gali tenkinti tuos poreikius, kurių nepatenkina visuomeninis arba rinkos sektorius;"	"atitinka naujus poreikius." "darbo vietų sukūrimas ir naujos verslo bei užimtumo formos; skatinamas solidarumas ir susitelkimas; prisideda prie šalių-kandidačių ekonomikų integracijos."

²⁷ Tai neliečia fondų, nes jie neturi narių.

	FONDA 02.02.05	CEP-CMAF 02.02.14	COR 02.02.12	ES KOMISIJA 1989/90
STRATEGIJA	<p>* Solidarumas tarp teritorijų, grėsmės ir pelnas;</p> <p>* ekonominės ir socialinės vertės sukūrimas; pliuralistinės ekonomikos teisėtumas.</p> <p>* ilgalaikių tinklų formavimasis ... pliuralistinės visuomenės skatinimas.</p> <p>* Projektų finansavimas (turėtų atsižvelgti į) kūrybinę dinamiką.</p> <p>* Saugoti kooperatyvų ir bendrų draugijų rezervų nedalumą, leidžiant asociacijoms sudaryti savo pačių fondus ir gerbti tokių progresyvių kaupimą.</p> <p>* Ypač reikėtų peržiūrėti konkurencinės teisės taikymą, remiantis 2001 m. gruodžio 6 d. Europos Tarybos konstituciniu sprendimu, kuris įteisina diferencijuotą elgesį.</p>	<p>Perteklių panaudojimas, priklausomai nuo socialinių tikslų ir/arba narių norų, reinvestavimui arba paskirstymui (darbo vietų sukūrimas, veikla, naujos įmonės, investuoto kapitalo sugražinimas, paslaugos nariams, socialinė-kultūrinė veikla ir t.t.).</p> <p>[Turi] plačius socialinius pagrindus ir vykdo savo veiklą įvairiomis teisėtomis formomis, tuo pačiu demonstruojant konkurencingumą ir sugebėjimą augti ir prisitaikyti prie naujų socialinių ir ekonominių uždavinių. Atitinka Europos Sąjungos prioritetus ir strateginius tikslus: socialinis susitelkimas, pilnas užimtumas ir kova prieš skurdą, aktyvi demokratija, valdymas.</p> <p>Sukuria aukštos kokybės darbo vietas ir geresnę gyvenimo kokybę, ir siūlo struktūrą, tinkamą naujoms įmonėms ir darbo formoms.</p>	<p>"padeda vietos valdžiai pasyvų socialinį saugumą ir užimtumo teikiamą naudą paversti į aktyvią socialinę investiciją į ilgalaikę plėtrą."</p> <p>"sujungus verslo dvasią su socialiniais tikslais, ji gali su pasyvia priklausomybe socialinės gerovės sistemose. Tai gali privesti prie nugalėtojo (win-win) situacijų, kuriose viešuosius paslaugų resursus papildo rinka ir savanoriški išteklių". "Regionų Komitetas pabrėžia, kad, siekiant sustiprinti jaunas ir trapias demokratijas Centrinės ir Rytų Europos šalyse, yra labai svarbu sukurti stiprią socialinę ekonomiką ir organizuotą pilietinę visuomenę, pvz., per partnerystes. Yra stipri bendradarbiavimo ir pasikeitimo būtinybė tarp ES ir šalių-kandidačių." "Europos Komisija turėtų sudaryti partnerystės ir geriausių socialinės ekonomikos pavyzdžių duomenų bazę, kuria taip pat galėtų pasinaudoti šalys-kandidatės, skatinti ir finansuoti dvipusius arba grupinius geros praktikos mainus ..." "geros praktikos perdavimas ... ypač su socialinės ekonomikos organizacijomis šalims-kandidatėms, siekiant sustiprinti socialinį susitelkimą, užimtumo kūrimą, valdymą ir demokratiją ..." "mokymo planų ir lavinimo programų</p>	<p>"Pagrindinis vaidmuo labiau įtraukiant į Visuomenę savo narius ir Europos piliečius."</p> <p>"valdoma pagal principą "vienas narys, vienas balsas."</p> <p>"lankstu ir naujoviška."</p> <p>"savanoriškas dalyvavimas, narystė ir išipareigojimas."</p> <p>"savanoriška ir atvira narystė."</p>

			kūrimas ".	
SANTYKIAI tarp ŽMONIŲ /VISUOMENĖS ir KAPITALO	[Esama] "kitokio santykio, kalbant apie ekonominės ir socialinės vertės sukūrimą, kai asmuo (individas) pastatomas šio kūrimo centre." "Socialinė sutartis jungia narius tarpusavyje ir su įmone kartu su jos aplinka, ir ne pagal santykius su kapitalu." "Kapitalui paliekamas tik finansinės priemonės vaidmuo, tačiau nesuteikia jam jokios galios įmonės viduje ".	"individualių ir socialinių tikslų pirmenybė prieš kapitalą. " "[privatų] narių/vartotojų ir/arba viešųjų interesų derinys." "Pertekliaus panaudojimas, priklausomai nuo socialinių tikslų ir/arba narių norų, reinvestavimui arba paskirstymui."	"ne-pelno orientacija"	"pirminis tikslas yra negauti kapitalo grąžos."

4.2. Pagrindiniai bendri vardikliai ir ypatumai

Dalyviai: Kalbant apie dalyvius, siauriausias apibrėžimas yra Regionų Komiteto apibrėžimas, teigiantis, kad jie yra : “daugiau ar mažiau kooperatyvai, bendros draugijos ir asociacijos, vykdančios ekonominę veiklą.” Visi keturi apibrėžimai visiškai sutaria dėl to, kad **kooperatyvai ir bendros draugijos** yra socialinės ekonomikos dalis. Kalbant apie asociacijas, socialinė ekonomika apima **bent jau tas, kurios vykdo ekonominę veiklą**. Kas dėl ketvirto institucinio ramsčio - fondų, tai 2 iš 4 apibrėžimų (Fonda ir CoR) jų nemini.

Veikla: Nėra absoliučiai jokių *a priori* apribojimų dėl sektorių, kuriuose gali veikti socialinė ekonomika. Bendri vardikliai yra susiję su teritoriniu įdiegimu ir socialinių produktų gamyba. Fonda ir CoR tekstai aiškiai parodo **ryšį tarp teritorijos ir vietos plėtros**. CEP-CMAF tekstas tai daro netiesiogiai, išvardindamas veiklos rūšis, susijusias su teritorija. CoR tekste toliau minimas **“socialinių produktų” pateikimas**, vienas kurių yra **užimtumo kūrimas**, paminėtas visuose keturiuose apibrėžimuose.

Vertybės: (a) **solidarumas ir socialinis susitelkimas**, (b) **socialinė atsakomybė ir įsipareigojimas**, (c) **demokratija ir dalyvavimas**, (d) **autonomiškumas ir nepriklausomybė** yra pagrindiniai bendri visų keturių apibrėžimų vardikliai. Kitos vertybės, derančios prie ankstesniųjų, yra papildomai pateiktos dalyje apibrėžimų. Tai yra **tarp-generacinis pobūdis** (Fonda), **tikėjimas ir pasitikėjimas** (CoR). Tačiau tiek CEP-CMAF, tiek EK apibrėžimuose pripažįstama, kad kai kurios iš šių vertybių, o ypač demokratija ir dalyvavimas, netaikytini fondams.

Tikslai: atrodo, kad visi keturi apibrėžimai sutaria dėl to, kad socialinė ekonomika **tenkina daugelį poreikių, kurių kiti ekonomikos sektoriai vieni negali visiškai patenkinti**. Šie poreikiai yra susiję su **socialiniu susitelkimu ir pusiausvyra** (įskaitant darbo vietų kūrimą, verslo skatinimą ir rinkų stabilumą), **pliuralistinės, dalyvaujančios, demokratinės ir solidarumu pagrįstos visuomenės kūrimu**.

Strategija: visi keturi apibrėžimai nurodo **bendradarbiavimo ir gyventojų dalyvavimo teritoriniame lygyje būtinybę, stiprių saitų tarp teritorijų, verslininkystės ir socialinių tikslų kūrimo bei finansinio mechanizmo ryšiui su teritorijomis stiprinti skatinimo** (pvz., nedalomi rezervai, socialinės reinvesticijos) poreikį.

Santykis tarp žmogaus/visuomenės ir kapitalo: visi keturi apibrėžimai pripažįsta, jog socialinę ekonomiką apibūdina **individo ir visuomenės tikslų pirmenybė prieš kapitalą**.

5. Socialinės ekonomikos reikšmė vietos ir teritorinei plėtrai

Luigi Martignetti,

REVES – Europos miestų tinklas socialinei ekonomikai

reves@revesnetwork.net

Žvelgiant iš įvairių pozicijų, socialinė ekonomika vaidina esminį vaidmenį vietos lygmenyje.

Glaustumo ir aiškumo dėlei mes trumpai paminėsime keturis pagrindinius santykių tarp socialinės ekonomikos ir vietos plėtros bruožus:

- Kokybiškas užimtumas,
- Įtvirtintas socialinis kapitalas,
- Sustiprėjusi demokratija, ir
- Vietos valdžios ir socialinės ekonomikos dalyvių partnerystė.

Kokybiškas užimtumas

Visų pirma, kaip verslo įrankis, socialinės įmonės yra pagrindiniai dalyviai, kuriantys kokybišką užimtumą įvairiose srityse: kai kuriais atvejais, socialinės įmonės yra tapusios pagrindiniu vietiniu darbdaviu. Tai vyksta dėl dviejų pagrindinių priežasčių. Iš vienos pusės, socialinė ekonomika pagal apibrėžimą yra vietinė ir/arba regioninė įtvirtinta ekonomika (lyginant su pasauline ekonomika). Iš tiesų, jau pati daugelio socialinių įmonių “produkcija” būtinai yra vietinė, nes jos kuria taip vadinamas “santykių prekes”. Tai yra tokios prekės, kurias apibūdina tiek gamintojo, tiek produkcijos gavėjo (t.y. kliento) dabartinis egzistavimas.

Antra, daugelis sričių, kuriose veikia socialinės ekonomikos dalyviai, pasižymi darbu imlia schema, tokiu būdu sukuriant didelį darbo vietų skaičių. Pavyzdžiui, galima prisiminti kai kuriuos pavyzdžius iš “kooperatyvinių kaimų” Skandinavijoje arba Airijoje, kur beveik visi kaimo gyventojai yra susiję arba įdarbinti viename bendrame kooperatyve. Panašiai galima prisiminti socialinių kooperatyvų konsorciumų Italijoje arba socialinių įmonių Ispanijoje patirtį, kada daugiausia buvo tiekiamos paslaugos žmonėms. Labai dažnai šie socialinės ekonomikos dalyviai gali būti stambūs darbdaviai, turintys daugiau negu po 1000 darbuotojų.

Įtvirtintas socialinis kapitalas

Koks bebūtų svarbus, ekonominis aspektas tikriausiai nėra svarbiausias elementas, kalbant apie socialinės ekonomikos vietinę įtaką. Kaip dažnai teigiama, socialinė ekonomika vaidina svarbų vaidmenį tiek kuriant, tiek gerinant vietinį, įtvirtintą, socialinį kapitalą. Šiuo išsireiškimu mes paprastai pažymime socialinių santykių bei vietinių solidarumo tinklų visumos tam tikroje teritorijoje vertę. Ši sąvoka gali būti išplėsta, tačiau tam kartui bus geriau apsistoti ties šiuo glaustu apibrėžimu.

Sustiprėjusi demokratija

Būdama santykių ekonomika, socialinė ekonomika būtinai kuria stiprius saitus tarp įvairių grupių, įsitvirtinusių toje pačioje teritorijoje (galėtume supaprastinti, sakydami: tarp gamintojų ir gavėjų, turėdami omeny, kad kai kuriais atvejais šios dvi grupės gali iš dalies sutapti). Būdai, kuriais šie saitai yra kuriami, ir bendras bendruomenių elgesys kyla iš vidinių socialinių įmonių ypatybių, būtent, vidinės demokratijos. Tikra tai, kad socialinių įmonių struktūra sukuria vidinę erdvę demokratijos dalyviams apmokyti.

Tradicinėse kapitalui imliose įmonėse šio aspekto trūkumas sukuria trumpo sujungimo grandines tarp vidinės darbo aplinkos (kurioje darbininkas praleidžia didžiulį laiko kiekį) ir išorinės (socialinės – politinės) aplinkos. Socialinės įmonės, priešingai, yra tarsi pilietinės ir demokratinės visuomenės tęsinio mechanizmai.

Partnerystė tarp vietos valdžios ir socialinės ekonomikos dalyvių

Ką tik glaustai aptarti aspektai leidžia mums trumpai pakalbėti apie santykius tarp socialinės ekonomikos ir vietinės valdžios (savivaldybės, apygardos, regioninė ar kitokia vietose išrinkta valdžia).

Išsamią partnerystių tarp vietinės bei regioninės valdžios ir socialinės ekonomikos analizę atliko ES Regionų Komitetas savo dokumente *“Partnerystės tarp vietinės bei regioninės valdžios ir socialinės ekonomikos organizacijų: indėlis į užimtumą, vietinę plėtrą ir socialinį susitelkimą”*²⁸.

Remiantis šiuo svarbiu dokumentu, žemiau pateiksime keletą esminių tokių santykių aspektų.

Atstovaujančioje demokratijoje, vietinė renkamoji valdžia turi aiškų rinkėjų priesaką ir turi jiems atsakyti; dabar galima paklausti, kaipgi dalyvavimo aspektai socialinėje ekonomikoje gali susiliesti su atstovaujancia demokratija.

Iš tiesų, kaip rodo patirtis, tarp šių dviejų aspektų nėra jokio kontrasto ar prieštaravimo. Priešingai, dalyvaujantis ir atsakingas elgesys, atsiradęs iš socialinės ekonomikos patirties, apskritai suteikia didelę paramą atstovaujanciai demokratijai per nuolatinį išrinktųjų atstovų rėmimą ir jų priežiūrą.

Keleto šalių ir teritorijų patirtis rodo, kad dialogas ir informacijos, konsultacijų, bendrų programų kūrimo ir, kai kuriais atvejais, valdžios pasidalijimo mechanizmų egzistavimas sustiprino tikėjimą atstovaujancia demokratija ir sukūrė priklausymo bendruomenei jausmą.

Taigi, ne taip jau retai tenka stebėti, kaip miestai stipriai išsipareigoja partnerystėms tarp vietos valdžios ir socialinės ekonomikos dalyvių. Taip pat galime stebėti padidėjusį dalyvavimą vietos rinkimuose.

Todėl mes galime daryti išvadą, kad stiprus socialinės ekonomikos suteikiamas vietinis ir demokratijos įkvėpimas reiškia papildomą gerovę vietos teritorijoms, kuri turi būti pilnai išnaudojama, kuriant stabilias ir ilgalaikes, demokratines, atsakingas ir skaidrias partnerystes.

²⁸ Rasite www.cor.eu.int

6. Visuomeninės politikos tipai, skirti socialinės ekonomikos organizacijoms

pagal CIRIEC-International (Tarptautinis visuomeninės, socialinės ir kooperatyvinės ekonomikos tyrimų ir informacijos centras)

6.1- Pasiūlos politika dėl socialinės ekonomikos organizacijų struktūros

Institucinės priemonės	Privataus dalyvio (privataus agento) pripažinimas Šio dalyvio veikimo laisvės visuose ekonominiuose sektoriuose pripažinimas Teisinių kliūčių eliminavimas/kompensavimas, panaudojant diferencinius statusus Dalyvio pripažinimas, taikant viešosios politikos programas (Vykdantysis dalyvis) Dalyvio pripažinimas, tobulinant viešąją politiką (Bendrų sprendimų dalyvis) Finansinės pagalbos priemonės
Finansavimo priemonės	Diferenciniai finansinės pagalbos instrumentai (Lėšos reklamai, loterijos pajamų paskirstymas)
Tikrų paslaugų rėmimo priemonės	Visuomeninių organizacijų, remiančių socialinę ekonomiką šiomis paslaugomis, egzistavimas: → Informacija → Švietimas → Tinklo sukūrimas → Konsultacinės-techninės, komercinės,.. → Tyrimai
Platinimo ir švietimo priemonės	Viešosios nuomonės aplinkos, kuri žino ir priima socialinę ekonomiką, sukūrimas.

6.2- Pasiūlos politika dėl socialinės ekonomikos organizacijų veiklos

Vyriausybės išlaidos įvairiuose lygiuose > socialinės ekonomikos organizacijų klientai Išlaidų pirmenybė socialiniuose ir bendrų interesų sektoriuose (giminingos paslaugos) > "Naujoji Kenijos politika, aiškiai išreikšta pusiau centriniuose vyriausybės sluoksniuose": → Sumažintas "išbarstymo" efektas, → Stipri įtaka vietiniam užimtumui → Nepatenkintų poreikių tenkinimas
Pozityvi socialinės ekonomikos organizacijų diskriminacija, vykdamas viešuosius pirkimus šių paslaugų srityje: → "Quart coopératif" Prancūzijoje → Socialiniai ir įvedimo straipsniai → Pozityvi ir tyli vietinių ir regioninių vyriausybių diskriminacija Italijoje
Problemos dėl reguliavimo stokos, kalbant apie santykius tarp viešosios sektorinės-socialinės ekonomikos, teikiant šias paslaugas: → Kontraktų stabilumas/paslaugų sutarimas → Tikslūs mokėjimai
Operacinis paklausos mokumo režimas (čekių paslaugos arba čekiai įmonei)

6.3- Politika, susijusi su užimtumu socialinės ekonomikos organizacijose

Bendrieji principai
→ Užimtumo sukūrimo politika susijusi su socialiniais poreikiais, kurių nepatenkina nei rinka, nei valstybė
→ Politika, skirta darbininkams, kuriem darbo rinka nepalanki (vyresniems negu 40 metų, jaunimui ir pan.)
Pagalbinės priemonės, kuriant/stabilizuojant užimtumą socialinėje ekonomikoje
→ Tiesioginio užimtumo kūrimas per darbo sąnaudas (apskritai, socialinio ir bendro intereso veikloje)
→ Pagalba kolektyviniams nedarbingiems asmenims įsidarbinimui
→ Pagalba, stabilizuojant nedarbą socialinėje ekonomikoje (priėmimo į asocijuotus narius sąlyga)
Vengtinės/spręstinės problemos
→ Tokio sukurto užimtumo "Geto-zacija", "pakeitimo efektas "
→ Netinkama tokio tipo užimtumo kokybė, kai ji subsiduoja naujų siūlomų paslaugų kokybę
Pagalbinės priemonės darbininkų apmokymui socialinės ekonomikos organizacijose
→ Bendra struktūra, jokių specifinių apmokymo vertinimų
→ Socialinio ir darbinio įvedimo įmonės
Kitos priemonės, susijusios su užimtumo politika
→ Paslaugos, skirtos konsultavimui, siūlymui ir patarimui dėl įsidarbinimo (Įdarbinimo agentūros su socialinei ekonomikai būdingomis savybėmis)
→ Užimtumo priemonių platinimas (Asocijuotas darbuotojas nepilnai darbo dienai)

Šaltinis: "Empleo y Economía Social en la Unión Europea: Una Síntesis" (Užimtumas ir socialinė ekonomika Europos Sąjungoje: Sintezė), Rafael Chaves ir Jose Luis Monzón, Valencijos universitetas, Informe-Memoria de la Economía Social 1999, CIRIEC-España, Valencia: pusl. 61-80.

Dokumentas ispanų kalba yra sutrumpinta versija CIRIEC-International tyrimo, 1998 m. atlikto 15-oje ES šalių ir pavadinto "Les entreprises et organisations du troisième système: un enjeu stratégique pour l'emploi". Šį tyrimą koordinavo B. Thiry, D. Demoustier, R. Spear, E. Pezzini, J.L. Monzon ir R. Chaves.

7. Socialinės ekonomikos užimtumo ES rodikliai Užimtumo socialinėje ekonomikoje ES rodikliai

pagal CIRIEC-International

Lentelė 7.1: Užimtumas socialinėje ekonomikoje pagal ES šalis

Šalis	Absolūtus užimtumas (EFT) ²⁹	% nuo atlyginamo užimtumo
Austrija	233,662	8.0
Belgija	206,127	7.1
Danija	289,482	13.8
Suomija	138,580	8.1
Prancūzija	1,214,827	6.8
Vokietija	1,860,861	6.4
Graikija	68,770	3.3
Airija	151,682	15.8
Italija	1,146,968	8.2
Liuksemburgas	6,740	4.6
Olandija	769,000	16.6
Portugalija	110,684	3.5
Ispanija	878,408	9.9
Švedija	180,793	5.8
Jungtinė Karalystė	1,622,962	8.4
Iš viso	8,879,546	

Šaltinis: Jau minėtas CIRIEC-International tyrimas, atliktas 1998-1999 penkiolikoje ES šalių.

Lentelė 7.2: Užimtumo raida atskiruose sektoriuose ir šalyse

Šalis	Darbuotojų skaičius	Užimtumo raida
Darbininkų kooperatyvai Ribotos atsak. Darbo įmonės(SAL) Ispanija	164,352 62,567	+10% nuo 1990 iki 1995 +17% nuo 1995 iki 1998
Žemės ūkio kooperatyvai Portugalija	17,416	-2.4% nuo 1994 iki 1996
Paskirstymo kooperatyvai Švedija	32,000	-11% nuo 1992 iki 1997
Kooperatiniai bankai Prancūzija	1,137,000	+0.7% nuo 1994 iki 1996
Bendros sveikatos draugijos Olandija	1,078	-6.4% nuo 1991 iki 1996
Asociacijos, pradedant sveikatos ir socialiniu sektoriais Jungtinė Karalystė	245,000	+5% per metus
Asociacijos, pradedant švietimo ir tyrimų sektoriais Vokietija	168,000	+4.5% nuo 1990 iki 1995
Asociacijos, pradedant kultūros, sporto ir laisvalaikio sektoriais Danija	41,801	+2.5% kasmet (+7.8% tarp 1994 ir 1997).

Šaltinis: Idem.

²⁹ Atitinka pilną įdarbinimo laiką

8. Socialinės ekonomikos koncepcijos ištakos ir jos paplitimas pasaulyje

8.1. Keturi socialinės ekonomikos ištakos ir jų dabartinė įtaka

Adam Piechowski

Nacionalinės kooperatyvų tarybos direktorius tarptautiniams ryšiams, Lenkija

Dabartinės socialinės ekonomikos, kaip ir kooperatyvų judėjimo, ištakos yra giliai praeityje, socialinės filosofijos koncepcijose, kurios pasirodė 19 amžiuje, tačiau išliko iki šiol, žinoma, veikiamos ilgalaikės evoliucijos. Šios koncepcijos remiasi socializmo, liberalizmo ir krikščioniškojo solidarumo idėjomis.

Pirmieji prancūzų “utopiniai socialistai” – Claude Henri de Saint Simon ir Charles Fourier – kritikavo tuometinę kapitalistinę sistemą ir propagavo visiško valstybės sistemos pertvarkymo ir naujų socialinių struktūrų sukūrimo bei naujų darbo santykių idėjas; “naujoji visuomenė” turėjo remtis savanoriškais produktyviomis asociacijomis, tokiomis, kaip Fourier’o “falansteriai”. Robertas Owen’as, įkvėptas šių idėjų, tikėjo, kad pagrindinis visų socialinių veiksmų tikslas yra sukurti “naują žmogų”, ką įmanoma pasiekti tik visiškai pakeitus socialines ir ekonomines sąlygas, kurios formuoja žmogaus sąmonę. Tokią pertvarką galima įvykdyti tik per visišką visų individų bendradarbiavimą visose ekonominio gyvenimo srityse su tokiais savanoriškais socialinėmis-ekonominėmis asociacijomis kaip “Owen’o kaimai” arba kooperatyvų draugijos. Būtent Owen’o idėjos padėjo pagrindus pirmajai (ar bent jau manoma, kad pirmajai) kooperatyvų asociacijai, įkurtai Ročdeile, Jungtinėje karalystėje, 1844 metais. Utopinių socialistų koncepcijų pasekėjai, vėliau susiję su socialistiniu (galiausiai, komunistiniu) ir darbininkų judėjimu bei marksistinėmis idėjomis, visada tikėjo, kad aukščiausias visų socialinių veiksmų, įskaitant kooperatyvų ir profsajungų veiklą, tikslas yra visos visuomenės transformavimas, kas reišktė ne individų, bet socialinių grupių ir klasių interesų ir poreikių tenkinimą kolektyviniu būdu. Jie neneigė kooperatyvų ekonominio vaidmens, padedant neturtingiausioms visuomenės grupėms pasiekti gerovę, tačiau akcentavo jų švietėjišką vaidmenį bei kitą ne ekonominę kolektyvinę naudą, susijusią su naryste, bei siekimą pakeisti socialinę sąmonę ir būsimo proletariato revoliucijos rengimą. Tas pats pasakytina apie kitas socialinių organizacijų rūšis.

Charles Gide idėjos, taip pat kilusios iš ankstyvųjų socialistų koncepcijų, vietoj socialinės revoliucijos pasiūlė vietos bendruomenių, valstybių ir, galiausiai, viso pasaulio evoliucinį transformavimą į didžiulę “kooperatyvinę respubliką”. Tai galėtų būti pasiekta per visuomenės savi-pagalbą, savitvarką, per įvairias kooperatyvų, socialinių organizacijų ir pan. formas, kurios visuomeniniais pagrindais vykdytų visas funkcijas, kurias anksčiau vykdė valstybiniai organai, ir galiausiai pakeistų pastaruosius. Tokia vizija, taip vadinama “pan-kooperacija”, žinoma, buvo utopiška, tačiau akcentuodama visuomenės savitvarkos, brolystės, socialinio solidarumo, demokratijos, socialinio teisingumo bei socialinio išskyrimo panaikinimo vaidmenį, ji tapo labai artima šiuolaikinėms socialinės ekonomikos idėjoms, ir gali būti laikoma vienu iš jos pagrindinių šaltinių.

Du kiti ideologiniai socialinės ekonomikos šaltiniai, liberalizmas ir krikščioniškasis solidarumas, neturėjo tokių ambicijų dėl visiško egzistuojančios visuomenės pertvarkymo – jie siekė išsaugoti jos struktūras, galbūt patobulintas ir geriau pritaikytas prie visų socialinių sluoksnių poreikių. Pagal liberalizmo (o vėliau neo-liberalizmo) koncepcijas visuomenė kaip visuma (ir netgi mažesnės socialinės grupės) neegzistuoja kaip atskira būtybė, o yra tik atskirų individų sambūris, susietas didžiuliu įvairių ryšių ir santykių tinklu. Aukščiausia žmonijos gerovė yra visiškas individų autonomiškumas ir jų teisė siekti savo asmeninių interesų, įskaitant ir praturtėjimą. Kadangi tikra visuomenė neegzistuoja, nėra tokio dalyko kaip “bendra socialinė gerovė” santykiuose tarp individų, o pagrindinį vaidmenį vaidina ekonominė nauda. Natūralu, kad stabilus ekonominis bendradarbiavimas tarp individų bus jiems labiau pelningas negu konfliktų kėlimas. Ir tik dėl šios grynai pragmatiškos priežasties (ir ne dėl kokių nors kitų moralinių priežasčių kaip kitų socialinių filosofijų atveju) yra pateisinamas institucijų, minimizuojančių konfliktus ir padedančių, kuriant

bendradarbiavimo ryšius, steigimas. Tarp tokių institucijų kooperatyvams ir kitoms savanoriškoms asociacijoms tenka svarbus vaidmuo. Vienas iš kooperatyvų judėjimo pradininkų, Herman Schulze-Delitzsch, laikėsi tokių koncepcijų. Pirmasis kooperatinis bankas (o vėliau ir kiti kooperatyvų tipai), kurį jis įkūrė Vokietijoje, daugiausia dėmesio skyrė pagalbai ne skurdžiausioms socialinėms grupėms, bet tiems, kurie jau kažką turi – mažiems ir vidutinio dydžio gamintojams, amatininkams ir vidutiniškai pasiturintiems ūkininkams. Pagal liberalias koncepcijas, padėdami jiems plėtoti jų individualų verslą, mes prisidėsime prie darbo vietų kūrimo, prie bendros gerovės, ir tokiu būdu mes taip pat kilstelsime pačius neturtingiausius. H. Schulze-Delitzsch pasekėjai visada buvo jautrūs jų organizacijų verslo dimensijai, tačiau jie taip pat pabrėžė narių autonomiškumą ir vidinę demokratiją. Todėl liberalios koncepcijos turėtų taip pat būti įtrauktos tarp šiuolaikinės socialinės ekonomikos šaltinių.

Trečias šaltinis – krikščioniškasis solidarumas – turi kai kurių bendrų bruožų su abiem anksčiau pristatytais doktrinomis. Pagal socialinį Romos katalikų bažnyčios mokymą, kuris pilniausiai buvo išdėstytas popiežiaus Leono XIII (1891) enciklikoje “Rerum Novarum”, žmonių visuomenė yra realiai egzistuojanti individų, apimančių fizinius ir dvasinius žmogaus aspektus bei susietų įvairiais natūraliais saitais, bendruomenė (kaip ir socializmo šalininkų atveju). Svarbiausia socialinės struktūros vienetai yra šeimos; pagrindinį vaidmenį socialinėje organizacijoje atlieka darbo pasidalijimas. To galima pasiekti per įvairias “korporacijas”, t.y., mažas grupes, paremtas krikščioniškuoju solidarumu ir igalinančias individų ir šeimų socialinį ir ekonominį įtraukimą į visuomenės daugumą. Kooperatyvai yra viena iš tokių korporacijų formų. Pirmieji kooperatyvai, paremti tokiomis koncepcijomis, buvo įkurti gerokai prieš anksčiau minėtos enciklikos publikaciją. Jų įkūrėjas buvo Friedrich Wilhelm Raiffeisen, kuris pirmasis įkūrė kredito ir taupomuosius kooperatyvus, veikusius daugiausia neturtingose kaimo rajonuose. Kiti Raiffeisen’o modelio kooperatyvai paprastai taip pat buvo nedideli, įsitvirtinę vietinėse bendruomenėse, paremti stipriais ryšiais tarp narių, bendru pasitikėjimu, savi-pagalbos idėjomis ir savanorišku darbu bendram labui.

Visos šios trys koncepcijos (arba keturios, jeigu laikysime “pan-kooperaciją” atskira koncepcija) egzistuoja šiuolaikiniame kooperatyvų judėjime Europoje. Kai kuriose šalyse (pvz., Italijoje) įvairios nacionalinės kooperatyvų organizacijos, paremtos šiomis aiškiais filosofijomis, egzistuoja viena greta kitos. Kitose šalyse tam tikru momentu viena iš doktrinų pasiekė dominuojančią poziciją, kartais natūralios raidos arba vietos tradicijų pasekmėje, kartais dėl valstybinės politikos poveikio, kaip buvusių komunistinių šalių atveju, kur vienintelis priimtinas kooperatyvų tipas buvo socialistinis (arba greičiau jau sukarikatūrintas socialistinis) tipas, griežtai pavaldus valstybei. Tačiau šiandien kai kurie iš atgimusių kooperatyvų remiasi kitais šaltiniais, kaip, pavyzdžiui, naujos Lenkijos kredito unijos, kurios save laiko “Kasy Stefczyka” iš laikotarpio prieš II pasaulinį karą pasekėjomis, t.y., mažos kredito ir taupomosios unijos, lenkiška Raiffeisen’o kooperatyvų versija. Kai kurie kooperatiniai bankai tai pat primena “Banki Ludowe”, kooperatinių bankų, organizuotų Poznanės regione 19 a. pagal Schulze-Delitzsch taisykles, tradicijas.

Socialinės ekonomikos koncepcija tikriausiai būtų turtingesnė ir priimtinesnė šalyse, kur ši sąvoka nėra žinoma arba yra mažai žinoma, jeigu būtų galima skirti vienodai dėmesio visoms trimis (arba keturioms) doktrinoms – atrodo nesuderinamoms, tačiau, nors ir paradoksalu, vedančioms prie tų pačių tikslų.

8.2. Kaip socialinės ekonomikos koncepcija plinta už Europos ribų

Claudia Sanchez Bajo

Socialinės ekonomikos koncepcija peržengė Europos regioną, ypač Amerikos link, kur debatai ir veiksmai šiuo klausimu yra pačiame pakilime. Dėl vietos stokos mes trumpai paminėsime keletą pavyzdžių iš valstybinių iniciatyvų ir tarptautinių tyrimų projektų.

Šiaurės Amerikoje, Kvebekas yra laikomas socialinės ekonomikos intelektualinės veiklos centru. 1987 metais Kvebeko universitetas Monrealyje įsteigė Guy-Bernier Bendradarbiavimo Katedrą kartu su Monrealio Dežardinų (Desjardins) kooperatinių bankų federacija. Nuo tada buvo atlikta keletas tyrimų ne tik apie kooperatyvus, ypač taupomuosius ir kredito kooperatyvus, bet taip pat apie socialinę ekonomiką apskritai.³⁰ 2001 metais Universiteto Vadybos mokslų mokykla, kartu su anksčiau minėta katedra įvedė dviejų metų MBA kursą apie Kolektyvines įmones, kuriame kalbama apie kooperatyvus, socialinės ekonomikos įmones, filantropiškas ir ne-pelno asociacijas, bendras draugijas ir tarptautines organizacijas.³¹

Centrinėje Amerikoje, Kosta Rikos kooperatyvų judėjimas 2000 metais organizavo *“Pirmąjį nacionalinį socialinės ekonomikos simpoziumą”*. Daugiausia dėmesio jame buvo skirta koncepcijos apibrėžimui, patirties pasikeitimui su kitomis valstybėmis (Centrinėje ir Pietų Amerikoje ir Europoje), o tai pat strateginiams veiksams ateityje. Kita svarbi ypatybė buvo ta, kad čia taip pat buvo nagrinėjamas sąžiningos prekybos tarp socialinių organizacijų pasaulyje klausimas³².

Brazilijoje, kaip aiškina Paul Singer³³, socialinės ekonomikos atgimimas vyko 1990-aisiais įvairių modelių pavidalu. Pirmasis buvo bendrų solidarumo įmonių sukūrimas su kapitalistinėmis firmomis, kurios buvo krizinėje situacijoje arba bankrutavusios, ir kurias perėmė jų pačių darbuotojai, padedami sąjungų arba specializuotų subjektų.³⁴ Antrasis modelis yra įvairių rūšių kooperatyvų sukūrimas agrarinės reformos gyvnyvietėse, įkurtose Bežemių kaimo darbininkų judėjimo. Trečiasis modelis yra kooperatyvų formavimas, remiantis bedarbių ir socialiai atstumtų darbininkų organizacija³⁵ Ketvirtas modelis yra tas, kuriam vadovauja CUT darbo sąjungos ir kaimo kredito unijų tinklo sistema.³⁶

Singer'io tyrimas buvo dalis platesnės tarptautinės tyrimų programos, finansuojamos tiek MacArthur'o, tiek Gulbenkian'o fondų, vadinamų *“Socialinės emancipacijos pakartotiniu išradimu”*, kuriuose profesorius Boaventura de Sousa Santos³⁷ (Socialinių tyrimų centro direktorius Ekonomikos fakultete, Coimbra universitete, Portugalijoje) vaidino svarbų vaidmenį, ir kurią vykdė Brazilijos, Portugalijos, Indijos, Pietų Afrikos ir kitų šalių mokslininkai. Projektas prasidėjo 1999 metų sausio mėnesį ir buvo baigtas 2001 metų gruodžio mėnesį. Jis turėjo keturias tarptautines

³⁰ Žr. <http://www.er.uqam.ca/nobel/ccgb/cahiers.html>

³¹ Žr. <http://www.er.uqam.ca/nobel/ccgb/MBA.html>

³² Žr.: *“Economia Social: Experiencias y Estrategias – Ponencias y Conclusiones del I Simposio de Economia Social, San Jose, 23-24 de Marzo, 2000”*; San Jose de Costa Rica: Asamblea de trabajadores del Banco Popular y de Desarrollo Comunal, 2000.

³³ "The recent rebirth of the Solidary Economy in Brazil", žr. ištrauką: <http://www.ces.fe.uc.pt/emancipa/research/en/difusao.html>

³⁴ Pavyzdžiai yra: Nacionalinė darbininkų savivaldos firmų asociacija (Associação Nacional de Trabalhadores em Empresas de Autogestão) ir Unisol. Singeris taip pat analizuoja Conforja, didelę liejyklą, kurią perėmė keturi darbininkų kooperatyvai.

³⁵ Trečiam moduliui vadovauja *“Caritas”* (Brazilijos Nacionalinės Vyskupų Tarybos struktūra [Conselho Nacional dos Bispos do Brasil]), *“Piliečių veiksmai prieš skurdą ir už gyvenimą”* (Ação da Cidadania Contra a Miséria e pela Vida), ir Populiarių kooperatyvų technologiniai inkubatoriai (Incubadoras Tecnológicas de Cooperativas Populares), susiję su įvairiais Brazilijos universitetais.

³⁶ CUT, didžiausia šalyje sąjungų federacija, įkūrė Solidarios plėtros agentūrą (Agência de Desenvolvimento Solidário), o CRESOL sistema yra kaimo kredito unijų tinklas, sparčiai besiplečiantis Brazilijos Pietuose.

³⁷ Žr. http://www.ces.fe.uc.pt/ces/cv/boaventura_de_sousa_santos.html

darbo grupės, iš kurių viena užsiiminėjo socialine ekonomika. Planuojama, kad projekto dokumentai ir interviu bus išspausdinti 2002 m.³⁸

Brazilijoje taip pat vyko Pasaulinis socialinis forumas, kurio metu buvo surengtas specifinis darbinis seminaras, pavadintas *“Solidarumo ekonomika - globalizacijos humanizavimo kertinis akmuo”*. Naudojant įvairius pavadinimus, tokius kaip solidarumo ekonomika, socialinė ekonomika, solidarumo socialinė ekonomika, žmogiškoji ekonomika, populiarioji ekonomika ir giminystės ekonomika, seminare buvo apžvelgti kylantys ekonominių ir socialinių santykių įpročiai, kuriais siekiama pagerinti individų gyvenimo kokybę. Seminaras parodė, kad jų šaknys yra įvairios ir jų kultūrinė dinamika yra plati, nuo čiabuvių tautų tarpusavio sąveikos iki kooperatyvo, įkurto Ročdeile, Anglijoje 19 a. viduryje. Vis dėlto seminaro pareiškimas patvirtino, kad visi šie įpročiai turi susiliejimo tašką: žmogaus darbo vertės pripažinimas, kiekvieno poreikių patenkinimas, kaip technologinės kūrybos ir ekonominės veikos pagrindas, moterų teisių ir vietos ekonomikoje pripažinimas, pagarbių santykių su gamta paieška bei bendradarbiavimo ir solidarumo vertybės.³⁹

Seminaro pabaigoje buvo sudarytas sąrašas iš 18 pasiūlymų dėl tolimesnio darbo. Tarp šių pasiūlymų buvo, pavyzdžiui, tokie: socialinio efektyvumo koncepcijos išplėtimas, metodologijų, skirtų socialinės ekonomikos įmonių analizei, matavimui ir vertinimui, apibrėžimas; etinių principų ir taisyklių įvedimas kiekvienoje ekonominėje veikloje; prašymas, kad daugiašalės finansų institucijos (PPO, TVF, Pasaulio bankas ir pan.) įtrauktų socialinę ekonomiką į visas savo programas, kaip privalomą komponentą stabiliam ir daugiamaciui žmogaus tobulėjimui; tinklų ir informacinių strategijų kūrimas ir artimesnis bendradarbiavimas su vietos valdžia.

8.3. Pasaulinio socialinės ekonomikos standartizavimo pradžia: OECD ir ILO

Bruno Roelants

OECD (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija - Organisation for Economic Cooperation and Development) LEED (Vietinės ekonomikos ir užimtumo plėtros - Local Economic and Employment Development) programa *“nustato, analizuoja ir išplatina naujoviškas idėjas, susijusias su vietos plėtra ir socialine ekonomika”*. Įkurta 1982 metais, ji daugiausia dėmesio skiria šių tipų veiklai: užimtumo politikos decentralizacijai, verslui, globalizacijai ir vietos valdžiai, vietos partnerystėms ir socialinėms naujovėms. Be ES šalių-narių, programos nariams taip pat priklauso tokios šalys-kandidatės, kaip Čekijos Respublika, Vengrija, Slovakija, Lenkija ir Turkija, o taip pat ne Europos šalys – Australija, Kanada, Meksika, Naujoji Zelandija ir Jungtinės Valstijos. Kitos šalys, tokios, kaip Slovėnija, Vokietija, Japonija ir Korėja yra pareiškusios norą prisijungti prie programos⁴⁰.

“Kooperatyvų skatinimo rekomendacija”, 2002, (Tarptautinė darbo organizacija), priimta 2002 m. birželio 20 d., yra ne tik pirmasis visame pasaulyje normatyvinis dokumentas apie kooperatyvus ir jų skatinimą. Jis taip pat remiasi socialine ekonomika, nors tiesiogiai jos ir neįvardija. 4-ame jo straipsnyje teigiama, kad *“Reikia imtis priemonių kooperatyvų potencialui skatinti visose šalyse, nepriklausomai nuo jų išsivystymo lygio, siekiant padėti joms ir jų narysčiai: (...) sukurti ir išplėsti gyvybingą ir dinamišką išskirtinį ekonomikos sektorius, kuris apimtų kooperatyvus, atsiliepiantčius į socialinius ir ekonominius bendruomenės poreikius”*⁴¹.

³⁸ Daugiau informacijos ieškokite <http://www.ces.fe.uc.pt/emancipa/en/index.html>

³⁹ Žr. Seminaro sintezę http://www.forumsocialmundial.org.br/eng/tpropostas_economia_solidaria_por.asp

⁴⁰ <http://www.oecd.org/EN/about/0,,EN-about-545-nodirectorate-no-no-no-5,00.html>

⁴¹ Prancūziškas variantas (oficialus, kartu su angliškąju): *“Des mesures devraient être adoptées pour promouvoir le potentiel des coopératives dans tous les pays, quel que soit leur niveau de développement, afin d’aider celles-ci et leurs adhérents à :*

h) créer et développer un secteur bien particulier de l’économie, viable et dynamique, comprenant les coopératives, qui répond aux besoins sociaux et économiques de la collectivité ».

6-ame Rekomendacijos straipsnyje teigiama, kad *“Subalansuota visuomenė daro būtina stipraus visuomeninio ir privataus sektoriaus, o taip pat stiprių kooperatyvų, bendrų draugijų ir kitų socialinių ir nevyriausybinių sektorių egzistavimą. Būtent šiame kontekste vyriausybės turėtų imtis remimo politikos ir suteikti teisinį pagrindą, atitinkanti kooperatyvų pobūdį ir funkcijas, ir besivadovaujanti kooperacijos vertybėmis ir principais (...)”*⁴².

Šis tekstas reiškia svarbų precedentą kitiems socialinės ekonomikos dalyviams, siekiant ateityje susilaukti panašaus dėmesio visuomeninės politikos prasme pasauliniu lygiu. Jis taip pat įveda į socialinės ekonomikos normalizacijos ir jos propagavimo visame pasaulyje etapą.

Šios tendencijos rodo, kad nežiūrint to, kad naudojami skirtingi terminai (“socialinė ekonomika”, “solidarumo ekonomika”, “trečiasis sektorius”, “išskirtinis ekonomikos sektorius” arba “kooperatyvų, bendrų draugijų ir kitas socialinis ir nevyriausybinių sektorius”), socialinė ekonomika vis labiau atitinka išskirtinę visuomeninės politikos erdvę su savo išskirtinėmis normomis ir standartais. Kaip tai neseniai atsitiko ILO kooperatyvų atveju, socialinės ekonomikos dalyviams vis labiau reikės aktyviai dalyvauti, apibrėžiant tas normas ir standartus tam, kad jų neapibrėžtų išimtinai išoriniai dalyviai.

⁴² Prancūziškas variantas (oficialus, kartu su angliškuoju): *“L'équilibre d'une société exige qu'il existe des secteurs public et privé puissants, ainsi qu'un puissant secteur coopératif, mutualiste et autres organisations sociales et non gouvernementales. C'est dans ce contexte que les gouvernements devraient mettre en place une politique et un cadre juridique favorables, conformes à la nature et à la fonction des coopératives et fondés sur les valeurs et principes coopératifs énoncés au paragraphe 3 (...)”*.